

Educar per a la Igualtat

Estudi sobre
la percepció de les desigualtats
entre l'alumnat de Menorca

Educar per a la Igualtat

Estudi sobre
la percepció de les desigualtats
entre l'alumnat de Menorca

EDUCAR PER A LA IGUALTAT
Estudi sobre
la percepció de les desigualtats
entre l'alumnat de Menorca

Novembre 2009

Edita:
Moviment de Renovació Pedagògica
Fons Menorquí de Cooperació

Disseny i maquetació:
Pepe Torrent, disseny i publicitat

Imprimeix:
Eliteprint SL

Dipòsit legal:
ME 387/2009

Educar per a la Igualtat

La recerca que presentam aporta algunes conclusions ben rellevants pel que fa als coneixements que tenen els alumnes dels nostres centres educatius sobre les desigualtats al món, però de rebot podem llegir més enllà i aventurar algunes hipòtesis.

El treball realitzat pel Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca i el Fons Menorquí de Cooperació aporta una anàlisi rigorosa a partir d'una àmplia bateria de qüestionaris que combinen adequadament les dades quantitatives i les aportacions qualitatives. El creuament d'aquestes dades amb diferents grups de discussió amplia l'abast de l'estudi i li ofereix consistència, sense perdre la frescor d'un text pensat i escrit per poder ser analitzat, comprès i interpretat per una gran majoria. Les dades que aporta i les conclusions a les que s'arriba ben valen una anàlisi seriosa, ja que demostra que el coneixement dels fillets i filletes és bastant més sòlid i coherent que el de la majoria de persones adultes, tot i que, la veritat, és que no disposam de recerques que ens permetin comparar de manera fiable; ho deixam com a hipòtesi.

De totes maneres ens agradaria destacar un parell d'aspectes que criden l'atenció. És bastant freqüent sentir a dir que a Menorca se viu molt bé i que gairebé tothom té el que necessita; aquesta idea està força estesa; en canvi, una part molt important dels fillets i filletes saben que això no és així: més del 51% dels alumnes de secundària afirmen que a Menorca hi ha moltes persones que no tenen el que necessiten per viure. Si reflexionàssim seriosament sobre aquesta idea hauríem d'implicar-nos molt més a compensar les desigualtats i a garantir un millor i més adequat repartiment de la riquesa que, diguem-ho ben clar, acumula un reduït nombre de persones. Massa gent a Menorca nega la pobresa quan la té al seu costat, i segueix defensant alguns dels tòpics que a l'estudi també apareixen, com que Menorca se viu molt bé i que tots els pobres habiten per l'Àfrica.

Però una de les conclusions més rellevants és la concepció dinàmica que defensen de la pobresa i de la riquesa; és a dir, una gran majoria d'alumnes creu que els països més empobrits poden millorar la seva situació; és a dir, que el qui neix pobre pot arribar a ser ric i també a l'inrevés. Són moltes les persones que creuen que aquestes condicions són de naixement; són moltes les persones que creuen que les condicions socioeconòmiques s'hereten i, d'aquesta manera, ajuden a augmentar les desigualtats. Les persones que creuen que les coses sempre seguiran essent com són, el que realment fan és incrementar la injustícia i generar més desigualtats. Però ja ho veureu, els alumnes de les escoles i instituts de l'illa de Menorca creuen que totes les situacions de desigualtat són reversibles, per tant, creuen en el poder del treball constant, creuen en la voluntat de superació i confien en la utopia.

Per tant, algunes dades més per a l'optimisme. N'estam cansats de visions apocalíptiques i informes demolidors sobre la joventut actual. Són molts els informes que ens aporten dades i resultats ben rellevants que rebaten aquesta idea negativa de la joventut força estesa entre la societat. Potser si fóssim capaços d'analitzar seriosament i reflexionar sobre estudis com el que presentam, les coses anirien millor; el món adult ha d'aprendre dels fillets i filletes i ha de confiar en les possibilitats i potencialitats dels joves.

Però també hem de refer la confiança en l'escola com a institució. Els resultats que aporta aquest estudi avalen la feina de l'escola; una feina silenciosa, pausada, quotidiana i constant. L'escola menorquina ha aconseguit moltes fites importants i aquesta sensibilitat vers les desigualtats és fruit del seu esforç coordinat amb ONGs i el Fons Menorquí de Cooperació. Els resultats entre les persones adultes no serien els mateixos. Per què seguir desconfiant de l'escola? Tothom sap que també gràcies a l'escola la consciència medioambiental és molt més sòlida i està molt més arrelada en la societat. L'escola, sense presses però sense pauses, compleix una de les seves missions més fonamentals: canviar progressivament la realitat, analitzant com és en l'actualitat i projectant com voldríem que fos, però sense grans ambicions.

Ja comença a ser hora de dir prou; un món digne no pot ser un món desigual. Un món digne ha de ser un món educat, alfabetitzat i conscient de les seves possibilitats. Els ciutadans del món digne i lliure han de lluitar amb totes les forces contra les desigualtats i per aconseguir-ho necessitam creure en la utopia. Si algú no creu amb fermesa que l'estat de les coses pot millorar amb l'esforç i el treball de tots, les desigualtats mai no desapareixeran. Per tant, només hi ha un camí: creure en un món millor i lluitar per aconseguir-lo.

Aquest estudi ens aporta l'alenada jove per aconseguir-ho, tot i els aspectes i les concepcions que necessiten millorar i ser més ben treballades des de l'escola.

Només hi ha un camí: confiar en el futur, pensar en la utopia i lluitar cada dia per aconseguir-la, per moltes dificultats que se'ns presentin. La constància, la voluntat ferma i l'optimisme són les eines per seguir avançant. Endavant i enhorabona a totes les escoles de l'illa de Menorca, al Fons Menorquí de Cooperació i al Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca.

Pere Alzina Seguí

Educació Per al Desenvolupament

El concepte d'Educació Per al Desenvolupament és de naturalesa complexa i heterogènia a més de ser un concepte viu i dinàmic en constant revisió donat que intenta respondre a una realitat canviant. Dins l'àmbit educatiu s'hauria d'entendre com un procés que a través del coneixement i l'anàlisi crítica de la realitat pretén generar actituds i accions compromeses amb la transformació de les desigualtats. En conseqüència l'Educació Per al Desenvolupament s'ha de sustentar en dos pilars, el cognitiu, de coneixement i anàlisi de la realitat i el de l'ètica, fonamentat en unes actituds i comportaments que han de guiar l'acció transformadora.

El marc legislatiu establert per la LOGSE (1990) ja contemplava que en les activitats d'aprenentatge de les diferents àrees s'havia de reflectir la transversalitat de la Educació Per al Desenvolupament. Amb la LOE (2005) es va incorporar una nova assignatura a determinats cursos, "Educació per a la Ciutadania i els Drets Humans" i actualment la proposta de desenvolupament curricular per competències defineix la Competència social i ciutadana com l'àmbit més adient on encabir l'Educació Per al Desenvolupament. Sigui com sigui, l'Educació Per al Desenvolupament no hauria de ser tractada de forma esbiaixada o parcial des d'un àmbit concret, sinó que hauria d'impregnar tot el currículum i esdevenir un eix vertebrador present en el Projecte Educatiu de Centre i el Projecte Curricular de Centre.

Per què Educar per a la Igualtat?

El títol del treball el devem a Enric Prats, professor de la Universitat de Barcelona, ponent del curs "Educar per a la sensibilitat vers les desigualtats" a l'escola d'estiu de l'any 2006, on va néixer la idea de fer aquest estudi.

La igualtat és un dels valors clau, juntament amb la llibertat i la solidaritat, del model de societat que hauríem de construir. L'existència de desigualtats a nivell mundial així com també a ca nostra, és un dels motius pels quals consideram que cal donar una atenció educativa a aquest valor. Però l'aprenentatge dels valors és una tasca que cal abordar des de perspectives creuades: tant les emocions com la raó hi tenen un paper fonamental. Els futurs ciutadans i ciutadanes no han de ser només sensibles i solidaris enfront de les situacions de desigualtat sinó que han de conèixer les causes que les originen i han de ser actius a l'hora de combatre-les.

Tanmateix aquest treball no és una proposta didàctica de com educar per a la igualtat. És un treball de recerca que ens ha permès copsar el que els escolars menorquins perceben i pensen sobre les desigualtats. A partir d'aquesta radiografia podem formular unes propostes de treball orientatives de caràcter general. Naturalment el desenvolupament d'aquestes propostes seria objecte d'un altre treball posterior. El repte queda pendent.

Per què una escola oberta al món?

Avui no podem entendre el que passa a qualsevol racó del planeta sense situar-ho en relació amb aquest món globalitzat en el qual vivim. Per açò quan parlem del nostre país, d'una Comunitat Autònoma o de la nostra illa cal contextualitzar aquesta referència dins el conjunt global.

La globalització ha generat riquesa però també moltes desigualtats. Ha provocat desigualtats socials, migracions a gran escala i està posant en perill la sostenibilitat dels recursos del planeta. Malgrat que la riquesa es concentra en determinats llocs, hi ha països pobres amb persones que tenen enormes fortunes i països rics amb importants bosses de pobresa.

En un món globalitzat, l'escola no pot ser un reducte aïllat que doni l'esquena a la realitat. El treball ens demostra que els infants tenen informació, manifesten opinions, es posicionen, argumenten...i açò ens permet ser optimistes. Hem d'ajudar l'alumnat a interrogar-se i reflexionar sobre els esdeveniments que dia a dia succeeixen en aquest món globalitzat. En la mesura que treballem aquestes inquietuds, que els ajudem a analitzar les causes i les conseqüències de les accions humanes i a descobrir la relació entre el nostre quefer diari i les situacions de desigualtat, ajudarem a formar persones més crítiques, justes i solidàries.

Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca

Índex

I- Presentació de la recerca	13
Introducció	15
1. Concreció dels objectius, metodologia i descripció de la mostra	16
1.1. Objectius de la recerca	
1.2. Metodologia de la recerca	
1.3. Selecció de la mostra per centres, cursos i nombre d'alumnes	
2. El treball de camp	19
3. Anàlisi dels resultats i redacció de l'informe final	20
II- Anàlisi dels resultats, validació de les hipòtesis. Informe final	21
Hipòtesis inicials de partida	
El concepte de desenvolupament	23
1.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari	
1.2. Anàlisi de la informació dels grups de discussió	
La proporció i la distribució de la població pobra i rica al món	29
2.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari	
2.2. Anàlisi de la informació dels grups de discussió	
Les causes d'enriquiment i empobriment	35
3.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari	
3.2. Anàlisi de la informació dels grups de discussió	
III- Conclusions parcials i finals	49
IV- Propostes de feina	53
V- Annexos	57
Annex 1: Qüestionaris	
Annex 2: Grups de discussió	
Annex 3: Sol·licitud de col·laboració als centres i a les famílies	
Annex 4: Gràfics complementaris	
Annex 5: Glossari	
VI- Bibliografia	75

The background of the slide is an abstract watercolor painting in various shades of purple, from light lavender to deep, dark violet. The colors are blended and layered, creating a textured, organic feel. The text is centered in the lower half of the image.

I Presentació de la recerca

Introducció

A principis de 2008 el Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, amb el suport del Fons Menorquí de Cooperació, emprèn una investigació per conèixer el grau de sensibilització de l'alumnat de Menorca envers les desigualtats al món. El projecte rep el nom d'*Educar per a la Igualtat* i té l'objectiu de portar a terme una recerca per valorar l'opinió i els coneixements que sobre les desigualtats al món té l'alumnat de l'illa. Amb aquesta finalitat es crea un grup de treball que inicia una feina coordinada entre les dues entitats, amb l'ajut d'alguns col·laboradors i que s'allarga fins a finals de 2009. Ara tenim el plaer de presentar-vos els resultats d'aquest estudi mitjançant l'informe que teniu a les vostres mans.

Volem agrair l'esforç i dedicació de totes aquelles persones que han intervingut en aquesta recerca. I molt especialment als equips docents dels centres educatius que han format part de la mostra, sense la participació dels quals no s'hagués portat a terme aquesta investigació.

Les persones que han integrat el grup de treball són:

Isaac Moll Riquelme, Catalina Sintés Espasa, Tònia Bosch Capó, Rita Pons Cardell, Isabel Pons Calafat i Júlia López Seguí.

Hi han col·laborat:

Pilar Benejam Arguimbau, Antònia Gomis Boschi Pere Alzina Seguí.

Han coordinat el grup:

Zeus Villalonga Florit, M. Jesús Barceló Camps i Margarita Campins Pons.

Concreció dels objectius, metodologia i descripció de la mostra

1.1. Objectius de la recerca

L'objectiu principal de la recerca és diagnosticar el grau de sensibilització de l'alumnat de Menorca envers el fet de les desigualtats al món.

Així, els objectius concrets són els següents:

- a- Conèixer quin concepte de "desenvolupament" té l'alumnat. Volem saber si es tracta d'una concepció bàsicament economicista o si també incorpora altres elements.
- b- Saber com l'alumnat jerarquitzava diversos elements necessaris per viure tot tenint en compte la seva diversa naturalesa (des de la disponibilitat d'aigua potable fins a l'ús de les noves tecnologies).
- c- Esbrinar quina idea té l'alumnat de la distribució geogràfica i quantitativa de la riquesa i de la pobresa al món.
- d- Saber si identifica algunes causes que contribueixen a la desigualtat entre els països del món.

1.2. Metodologia de la recerca

Per recollir la informació necessària i respondre als objectius fixats, el grup de treball acordà la utilització de dues eines de recerca pròpies de les ciències socials:

- a- Per una banda, elaborar un qüestionari estructurat amb preguntes sobre les tres dimensions que responen als objectius que es volen estudiar. En primer lloc, sobre el concepte de desenvolupament; en segon lloc, sobre la distribució de la riquesa i la pobresa, i, finalment, sobre les causes que poden explicar les desigualtats. El qüestionari d'autoresposta permet obtenir dades de forma ràpida i amb tot l'alumnat de l'aula alhora. Tot i tractar-se dels mateixos continguts per a tres nivells educatius diferents, algunes preguntes es van adaptar reduint els ítems en el cas del qüestionari adreçat a 4t d'Educació Primària. Atès que el qüestionari podia tenir cert grau de dificultat de comprensió per part d'alguns alumnes de 4t, es va procurar que en el moment de passar els qüestionaris hi hagués dos mestres dins l'aula.

b- Per altra banda, es proposa organitzar uns quants grups de discussió amb una part de l'alumnat que hagi contestat els qüestionaris, amb l'objectiu d'obtenir dades qualitatives de les dimensions tractades, així com també donar la possibilitat a l'alumnat d'expressar les seves impressions al respecte.

En relació als grups de discussió, l'equip coordinador estava interessat, des de bon començament, a sentir les opinions i reflexions de l'alumnat expressades per ell mateix. Per aquest motiu s'organitzaren grups d'entre 6 i 10 alumnes reunits en un espai tranquil i còmode on podien expressar les seves idees lliurement. Si bé aquesta eina de recerca aporta un considerable nivell de complexitat en el conjunt de l'estudi, esdevé de gran interès pel fet de crear un ambient de conversa, en el qual els al·lots i les al·lotes participants discuteixen sobre els aspectes tractats. Així, la combinació dels resultats dels qüestionaris i dels grups de discussió ens permet analitzar l'opinió que les desigualtats mundials susciten entre l'alumnat de Menorca.

La metodologia emprada combina, doncs, una tècnica quantitativa basada en el buidatge dels qüestionaris, i triangula la informació obtinguda amb les dades qualitatives recollides mitjançant l'enregistrament de les respostes, opinions i argumentacions expressades pels alumnes participants en els grups de discussió.

Els qüestionaris figuren a l'annex núm. 1

Els criteris seguits per organitzar i guiar els grups de discussió figuren a l'annex núm. 2

CP Pintor Torrent de Ciutadella de Menorca.

1.3. Selecció de la mostra per centres, cursos i nombre d'alumnes

Per aplicar els qüestionaris s'ha treballat amb una mostra de 532 alumnes de 4t i 6è curs de primària, i de 2n. curs d'ESO d'un total de 6.091 d'alumnes matriculats durant el curs 2007-2008. Els grups de discussió, 14 en total, van reunir 109 al·lots i al·lotes (una cinquena part de la mostra que va respondre els qüestionaris).

Taula X. Distribució de la mostra per centres educatius i cursos

Centre educatiu	Alumnat participant			
	4t	6è	2n ESO	Total
IES Miquel Guàrdia	-	-	28	28
IES Josep Maria Quadrado	-	-	19	19
IES M. Àngels Cardona	-	-	19	19
IES Biel Martí	-	-	17	17
IES Cap de Llevant	-	-	19	19
IES Pasqual Calbó i Caldés	-	-	18	18
CP Doctor Comas	19	18	-	37
CP Joan Benejam	27	-	-	27
CP Pintor Torrent	-	49	-	49
CP Àngel Ruiz i Pablo	20	52	-	72
CP Mare de Déu del Toro	19	19	-	38
CP Francesc d'Albranca	12	10	-	22
CP Castell de Santa Àgueda	23	14	-	37
CP Fornells	6	4	-	10
CP Sa Graduada	28	-	-	28
CP Mare de Déu de Gràcia	29	19	-	48
CP Sant Lluís	21	23	-	44
Total d'alumnat participant	204	208	120	532

Taula x. Participació de l'alumnat en els qüestionaris i els grups de discussió per curs

Eines de recerca social	4t	6è	2n d'ESO	Total
Qüestionaris contestats	204	208	120	532
Grups de discussió fets	3	7	4	14
<i>Participants en els grups de discussió</i>	24	54	31	109

El treball de camp

- 2.1. Abans de començar el treball de camp es redactà una carta que es lliurà als centres educatius públics de Menorca amb l'objectiu d'informar-los sobre la posada en marxa de l'estudi tot convidant-los a participar-hi. Posteriorment, una persona de l'equip coordinador passà personalment per cada centre a fi de concretar amb el/la cap d'estudis o tutors/es, segons els casos, els detalls de les activitats que s'havien de desenvolupar i les seves possibles dates. Hem de destacar i agrair la bona acollida rebuda i la col·laboració de tots els centres participants.
- 2.2. La primera setmana del mes d'abril de 2008 es va fer una prova pilot per validar les eines de recollida dissenyades. Els bons resultats obtinguts van permetre organitzar el treball de camp definitiu, el qual es desenvolupà durant el mes d'abril i principis de maig.
- 2.3. Abans de passar els qüestionaris, i en la mesura possible, es va fer un treball previ de motivació relacionant el contingut de les qüestions que volíem plantejar i debatre amb temes ja treballats a l'aula. Volíem contextualitzar la feina que ens proposàvem de fer i donar-li un sentit, que d'alguna manera, fos útil als mestres. No es tractava de fer una activitat més, sinó que el treball que es proposava servís de motiu per incidir sobre continguts presents a l'aula.
- 2.4. Els qüestionaris es van passar durant la segona quinzena d'abril de 2008.

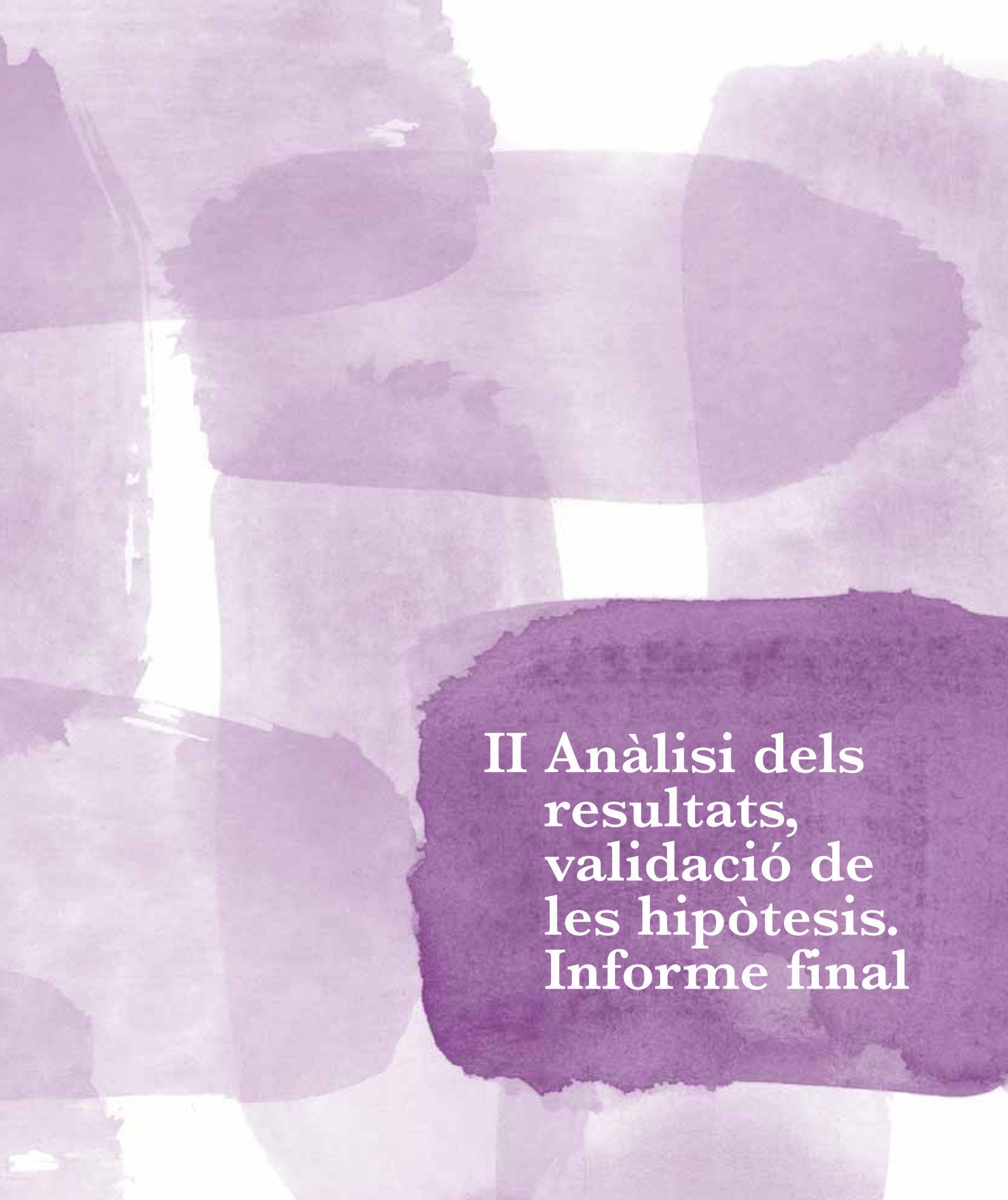
Els grups de discussió es van desenvolupar del 5 al 8 de maig de 2008.

CP Doctor Comas.
Grup de discussió de 6è.
Curs 2007-2008.

Anàlisi dels resultats i redacció de l'informe final

- 3.1. Recollida i ordenada la informació, s'han portat a terme successives trobades de les persones del grup de treball per anar avançant en l'anàlisi de les dades obtingudes i la redacció de l'informe final.
- 3.2. L'informe final s'estructura en tres parts diferenciades. La primera du per títol "el concepte de desenvolupament"; la segona, "la distribució de la riquesa i la pobresa al món" i la tercera, "les causes de l'enriquiment i l'empobriment de la població". El document continua amb un apartat dedicat a les conclusions, on hi ha un recull dels principals resultats obtinguts. I, en darrer terme, s'ha inclòs un apunt amb recomanacions i idees de treball en relació a l'alumnat i a la diagnosi feta.
- 3.3. A mode d'annex també es poden consultar els models de qüestionari emprats, un exemple del guió de temes tractats als grups de discussió, així com també algunes gràfiques que complementen i sintetitzen les aportacions de l'informe.

**II Anàlisi dels
resultats,
validació de
les hipòtesis.
Informe final**

Les hipòtesis inicials

Arran dels materials consultats per donar forma a la investigació, es van plantejar un seguit d'hipòtesis com a guia de la recerca i per contrastar els resultats dels qüestionaris, així com els dels grups de discussió. A continuació, figura el llistat de les hipòtesis principals.

Hipòtesi general de partida: l'alumnat dels centres educatius públics de Menorca està sensibilitzat i té coneixements del que vol dir desenvolupament i de les desigualtats que hi ha al món.

Tot seguit adjuntam les hipòtesis específiques, les quals fan referència a les diferents dimensions i subdimensions d'anàlisi.

1- El concepte de desenvolupament

- a- La visió de desenvolupament que té l'alumnat es basa en una concepció economicista.
- b- El concepte de desenvolupament està identificat bàsicament amb el fet de disposar dels mínims necessaris per al consum familiar i personal¹.

2- La proporció i distribució de població pobra i rica al món

- c- L'alumnat coneix quin és el repartiment proporcional de la població rica i pobra al món.
- d- L'alumnat creu que al món no tothom té allò necessari per viure.
- e- L'alumnat creu que a Menorca s'hi viu bé o molt bé.
- f- L'alumnat té coneixements poc ajustats a la realitat sobre com es viu a Nicaragua, al Congo, EUA o a l'Índia.

3- Les causes d'enriquiment i empobriment

- g- La percepció de la situació de pobresa i riquesa és dinàmica.
- h- L'alumnat reconeix factors econòmics, socials, polítics i mediambientals com a causes d'enriquiment i/o empobriment dels països.

¹ L'OIT (Organització Mundial del Treball) el 1976 va fixar l'any 2000 perquè s'aconseguís un adequat compliment de les necessitats bàsiques. Aquestes es dividien en quatre grups: a) Els mínims necessaris pel consum familiar i personal: aliment, habitatge, etc. b) L'accés a serveis essencials: salut, educació o aigua potable. c) Les referides a un lloc de feina degudament remunerat. d) Necessitats qualitatives referides a un entorn saludable i humà on es pot participar en la presa de decisions, es tenen llibertats individuals, etc. (Hunt, 1989: 265-6).

El concepte de desenvolupament

Per comprovar el grau de sensibilització i de coneixements de l'alumnat de Menorca envers les desigualtats al món, s'ha investigat sobre la importància que hom dóna als elements necessaris per viure i, a partir de les respostes, s'ha vist quin concepte de desenvolupament se'n desprèn. En aquest sentit, tant el qüestionari com els grups de discussió ens serveixen per trobar respostes a aquesta qüestió i contrastar-les amb les dues hipòtesis de la dimensió 1 : "el concepte de desenvolupament que té l'alumnat es basa en una concepció econòmica" i "els elements més importants per viure són aquells basats en els mínims per al consum familiar i personal".

1.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari

La pregunta del qüestionari sobre el concepte de desenvolupament és la següent:

Pregunta 1. "Totes les coses que hi ha en aquesta llista poden ser importants per viure. Però unes són més necessàries que les altres. Ordena les frases que hi ha a continuació de l'1 al 10. Escriu un 1 a la que trobis més necessària, després un dos, un tres i fins que la 10 sigui la menys necessària."

Respostes obtingudes sobre la jerarquia dels elements necessaris per viure, ordenades de més a menys importància.

- 1 Disposar d'una casa per viure
- 2 Tenir una feina per poder alimentar la família
- 3 Tenir llum i aigua suficients i a prop per beure i rentar-se
- 4 Poder anar al metge quan s'està malalt
- 5 Poder anar a l'escola
- 6 Tenir cura del medi ambient reduint, reciclant i reutilitzant
- 7 Estar més temps amb les persones que t'estimen
- 8 Que qualsevol persona pugui dir el que pensa sense ser castigada.
- 9 Tenir molts doblers per comprar tot allò que vulguem
- 10 Tenir mòbil i ordinador per poder-nos comunicar de manera ràpida i fàcil amb els altres.

L'anàlisi dels resultats obtinguts permet arribar a les consideracions següents:

Podem observar com els aspectes relacionats amb els mínims necessaris per al consum familiar encapçalen la jerarquia: disposar d'una casa per viure, tenir feina, tenir llum i aigua i poder anar al metge quan s'està malalt. Si tenim en compte que els 10 elements que l'alumnat ha ordenat inclouen aspectes bàsics per a la supervivència cal esperar que aquests ocupin els primers llocs de la classificació. Segons la teoria de les necessitats de Maslow², les persones s'ocupen de les qüestions abstractes quan tenen les necessitats de supervivència cobertes. És llavors quan les persones es preocupen d'altres qüestions com la participació política, la cura del medi ambient o la llibertat d'expressió.

En la posició 5 hi ha el fet d'anar a l'escola, la qual cosa demostra la importància que els alumnes donen al coneixement. Tot seguit apareix el fet de tenir cura del medi ambient, estar més temps amb les persones que t'estimen, la llibertat d'expressió, els doblers i la tecnologia.

Crida l'atenció que tenir cura del medi ambient ocupi el 6è lloc. Aquesta posició segurament s'explica pel fet que és un tema que es treballa força a les aules i que està present en els mitjans de comunicació.

Les tecnologies (el mòbil o l'ordinador) i la disponibilitat de doblers per comprar el que es vulgui ocupen els dos darrers llocs. Aquests elements són els menys importants en la jerarquia, però no hem d'oblidar que s'ha demanat a l'alumnat ordenar-los de més a menys important. Podem esperar que si es demanàs als alumnes què pensen que és molt important per a molta gent, els resultats podrien canviar.

Si analitzam els resultats per cursos, la cosa no canvia substancialment respecte a l'ordenació genèrica.

Conclusions

- L'alumnat identifica els mínims necessaris per al consum familiar com els elements prioritaris per poder viure.

² MASLOW, A. H. (1991). *Motivación y personalidad*, Ed. Diaz de Santos.

1.2. Anàlisi de la informació dels grups de discussió

Per esbrinar quina visió té l'alumnat sobre el desenvolupament ens hem basat en les opinions expressades respecte a :

- Com es viu a Menorca i les causes d'aquest benestar. També ens interessa saber quines necessitats creu l'alumnat que tenim a l'illa per viure bé.
- Els elements més importants que expliquen el concepte de viure bé.

En definitiva, l'anàlisi d'aquestes qüestions ens ha de permetre acotar el concepte de desenvolupament que té l'alumnat i veure si inclou elements de naturalesa econòmica o també socials, polítics, mediambientals, etc.

En el decurs de la discussió realitzada pels grups es planteja la qüestió sobre què es necessita per viure bé, entenent-ho com a increment de la qualitat de vida. Tenint en compte la realitat de Menorca, on les qüestions de supervivència estan cobertes, no és estrany que l'alumnat se centri en els aspectes no materials.

1. En relació a les necessitats bàsiques. Les respostes obtingudes són les següents: aliments, aigua, salut, educació, aire fresc, boscos, platges, cases, família que tengui cura de nosaltres, gent que ens doni el seu suport, centres d'educació pública per a tothom, biblioteques, feina, polisportius, roba, transports, mitjans de comunicació, hospitals, medicaments. Observam com la llista és llarga i variada i conté elements materials (com són el menjar, la casa, els hospitals, les escoles) i aspectes no materials (com la família, el suport dels altres, els amics, la feina, la salut, una bona comunicació).

IES Josep Miquel Guàrdia.
Grup de discussió
de 2n d'ESO.
Curs 2007-2008.

La majoria d'al·lots i al·lotes enquestats i participants en les discussions creu que tenim totes les nostres necessitats bàsiques cobertes i no tan sols això sinó que gaudim de moltes altres coses al marge dels mínims de consum familiar i de subsistència. Com afirma un grup d'alumnes, una vegada tenim les nostres necessitats cobertes ens aferram a la comoditat i optam per desplaçar-nos en cotxe per anar a tot arreu o per emprar aparells com mòbils o ordinadors sense fer-ne un ús responsable. Perseguim la millora de les nostres condicions de vida quotidiana mitjançant l'adquisició de béns i serveis complementaris. "Molta gent compra coses per comprar coses" (4t), "Coses que no li fan falta" (4t) Tenim de tot i encara en volem més. No valoram allò que tenim. "Desaprofitam les coses moltes vegades" (alumne 6è). Manifesten que a l'Àfrica amb una jogueta els al·lots i al·lotes estan contents. Aquí en tenim 4 o 5 i encara no estam satisfets. "Els voldrien coses que noltros tiram" (alumna de 6è).

2. El tema ambiental és recurrent en tots els grups de discussió i un dels aspectes que rep més suport és el valor de l'entorn natural de Menorca i la poca contaminació, fets que en compensen d'altres com les poques activitats de lleure o les poques botigues per comprar articles d'última moda o les mancances a l'hora d'emprendre estudis superiors a l'illa, en el marc de les poques oportunitats per a la joventut com han apuntat.

3. En relació a la comunicació entre les persones, s'apunta que seria bo substituir les relacions basades en la tecnologia i passar a comunicar-nos més de forma directa i quedant per xerrar. Un aspecte ben valorat és la facilitat de relacionar-se amb altres persones. L'extensió de Menorca i els seus pocs habitants fan que s'hi visqui millor que a altres bandes segons manifesten. A través dels seus comentaris demostren ser conscients de la creació contínua de noves necessitats que volen satisfer.

4. En relació a la llibertat centrada en la llibertat d'expressió. En els grups de discussió aquest tema no s'ha vist reflectit de manera rellevant, només s'ha tractat de manera molt esparsa.

5. Quant a disposar de doblers. "El dinero no da la felicidad" (alumne 2n d'ESO). "Hi ha gent que és pobra però en canvi és feliç" (2n d'ESO). "Un pobre se sol conformar amb el que té" (2n d'ESO).

Podem recuperar el que diu un alumne: "Si tens un lloc per viure (fent referència a un habitatge), pots anar a l'escola, a un metge quan estàs malalt i arribes a final de més, ets ric". Ser ric des d'aquestes premisses vol dir viure bé. A Espanya, la majoria de gent té el que necessita per viure bé: no patim fam, podem anar a l'escola, tenim una bona educació.

El fet de tenir molts de doblers per comprar tot el que vulguem no és necessari per viure, ja que no tot allò que volem coincideix amb el que necessitam.

Una persona rica és també aquella que té, segons l'alumnat, molts doblers, més d'un cotxe i es pot permetre "capritxos". L'associen al fet de tenir "una casa molt gran, "va molt ben vestida i té joies" (4t). Alhora s'apunta " per exemple hi ha gent que tenen un cotxe de plata i en canvi hi ha gent que no té ni bicicleta" (4t).

6. En relació a les mancances i possibles millores. Malgrat afirmar que a Menorca tenim allò que necessitam, hi ha alumnat que trasllada al terreny de la conversa algunes mancances.

- Pel que fa a l'entorn, es valora molt que hi hagi espais verds i parcs als pobles, però alguns es queixen de la brutícia que de vegades hi ha. En general, demanen que hi hagi més parcs i més zones verdes, però mantenint-los en bon estat.

- L'habitatge també és motiu de discussió. La majoria dels habitants de Menorca té una casa digna per viure, però apunten que els preus de l'habitatge són massa elevats. A més, fan referència als ajuntaments dient que suprimeixen espais que abans eren destinats a altres usos per fer-los urbanitzables i que després els habitatges construïts no es venen per mor del seu preu elevat. En ocasions, l'alumnat creu que la pujada dels preus és una estratègia per guanyar més doblers i aprofitar-se de la gent, quan els pisos són molt més petits que abans i més cars.

- Un tema recurrent en el transcurs dels debats és el de l'oci i el temps lliure. Diuen que es podrien construir cinemes, muntar atraccions, carrils bici per anar més segurs, disposar d'entreteniments esportius, organitzar més concerts. Els alumnes d'Alaior comenten que fa temps que han promès una piscina municipal i encara no s'ha fet. L'alumnat també coincideix en la mancança de serveis i equipaments per a la joventut com pistes de *skate* o sales amb entreteniment per a ells. "Passen des parcs i tot a ses discoteques i per noltros que no anam ni as parcs ni a ses discoteques. Què feim? No hi ha res" (alumna de 6è).

- Falta de serveis comercials. En aquest àmbit l'alumnat detecta que a Menorca comprar roba és molt més car que fer-ho a llocs com Barcelona o a altres ciutats grans. L'illa no compta amb cap centre comercial i tot són botigues petites i cares, segons la seva opinió. La majoria de l'alumnat diu que li agradaria tenir un centre comercial a Menorca, però alguns al·lots i al·lotes repliquen dient que no en fa falta cap, ja que només serviria per gastar més doblers.

- Manca de serveis culturals. Els alumnes diuen que haurien de tenir més possibilitats per estudiar sense haver de sortir fora de l'illa. Relacionat amb això, els fillets i filletes de Sant Lluís diuen que l'escola ha quedat petita i que en fa falta una altra.

- Altres mancances poc esmentades són les referides a la necessitat de gaudir d' una major facilitat en les comunicacions així com d'augmentar la freqüència de pas dels autobusos, tampoc no fan menció del problema de la freqüència i el cost dels viatges en avió ni esmenten necessitats de millora en els serveis de tipus sanitari.

Conclusions

- Mitjançant els grups de discussió es torna a confirmar la hipòtesi de partida segons la qual l'alumnat de Menorca identifica els mínims necessaris per al consum familiar com els més importants per viure sense disposar prèviament d'una llista d'elements.
- L'alumnat diferencia entre allò que és necessitat i allò que ens agradaria tenir. Podem pensar que es capta la diferència entre els mínims necessaris per viure i els elements per millorar les condicions de vida.
- Atès que a Menorca la majoria de la població té els mínims necessaris coberts, l'alumnat planteja qüestions relacionades amb el mediambient, la comunicació, l'oci i temps lliure, les mancances concretes, etc. Un gran nombre d'alumnes manifesta la necessitat de més equipaments i serveis als seus municipis.

CP Sant Lluís.
Grup de discussió de 4t.
Curs 2007-2008.

La proporció i la distribució de la riquesa i la pobresa al món

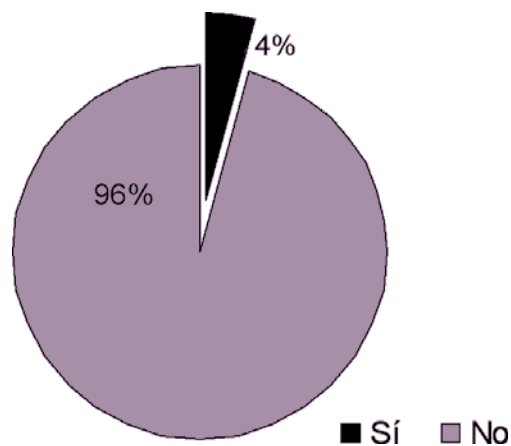
Per esbrinar si l'alumnat coneix la distribució geogràfica i quantitativa de la riquesa i de la pobresa al món, vam formular quatre hipòtesis: "L'alumnat coneix quin és el repartiment proporcional de la població rica i pobra al món", "L'alumnat creu que al món no tothom té allò necessari per viure", "L'alumnat creu que a Menorca es viu bé o molt bé", i "L'alumnat té coneixements poc realistes de com es viu a Nicaragua, al Congo, EUA o a l'Índia".

Aquestes hipòtesis van ser contrastades amb les respostes obtingudes a partir de les preguntes del qüestionari i les opinions manifestades en els grups de discussió.

2.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari

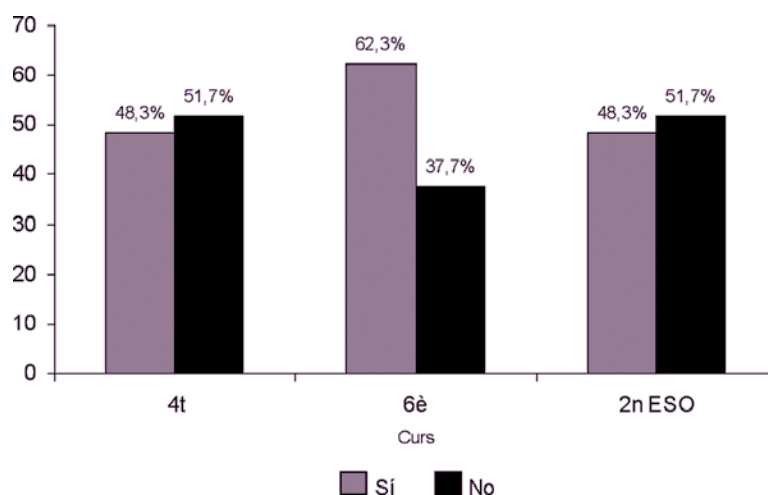
Les preguntes del qüestionari sobre la distribució i proporció de la riquesa i de la pobresa a món són les següents:

Pregunta 1: Creus que al món tothom té allò necessari per viure?

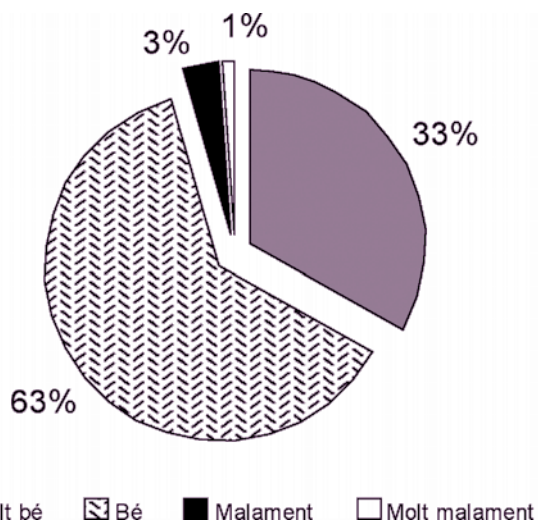
A partir de les respostes obtingudes en aquesta pregunta es pot afirmar que el 96% de l'alumnat entre 9 i 13 anys sap que al món no tothom té allò necessari per viure.

Pregunta 2: I a Menorca, tothom té el que necessita per viure?

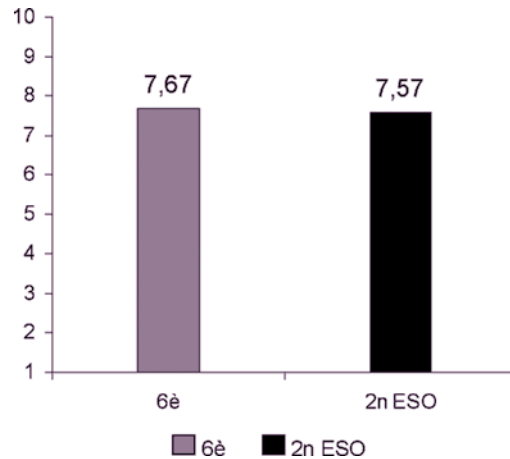
En relació a la realitat de Menorca, cal destacar que entre l'alumnat de 4t i 2n d'ESO (el 37,7% i el 51,7% respectivament) és més acceptada la idea que a la nostra illa hi ha persones que no tenen el que es necessita per viure. Per altra banda, la percepció majoritària (62,3%) de l'alumnat de 6è és que la població menorquina sí que té allò necessari per viure.

Pregunta 3: Com creus que vivim a Menorca? (4t)

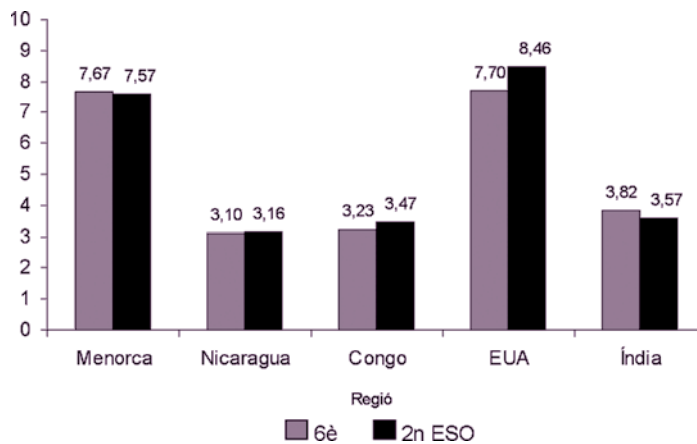
L'alumnat de 4t pensa que a Menorca es viu bé i molt bé en un 96%.

Pregunta 4: On situaries Menorca en aquesta recta numèrica? Els països en què es viu pitjor es troben en el número 1 i aquells en què es viu millor en el número 10. Encercla el número on creus que pot estar Menorca. (6è i 2n ESO).

L'alumnat de 6è i 2n d'ESO considera que a Menorca es viu bé i la situa en el lloc 7,62 de la recta numèrica.

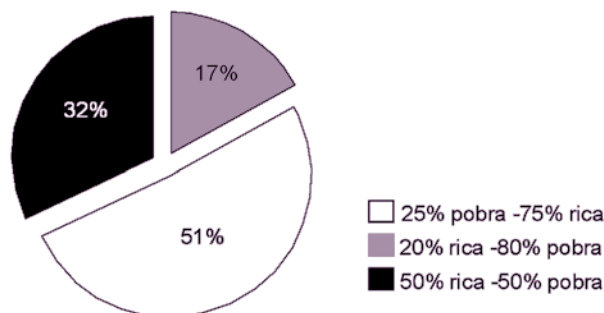
Pregunta 5: Mirant la recta de la pregunta anterior, on situaries els següents països (Nicaragua, Estats Units, el Congo i l'Índia)? Escribe el número que correspongui dins la casella de cada país. (6è i 2n ESO)

L'alumnat situa els tres països amb un índex de desenvolupament més baix (Nicaragua, i l'Índia) en una posició similar per davall de 5.

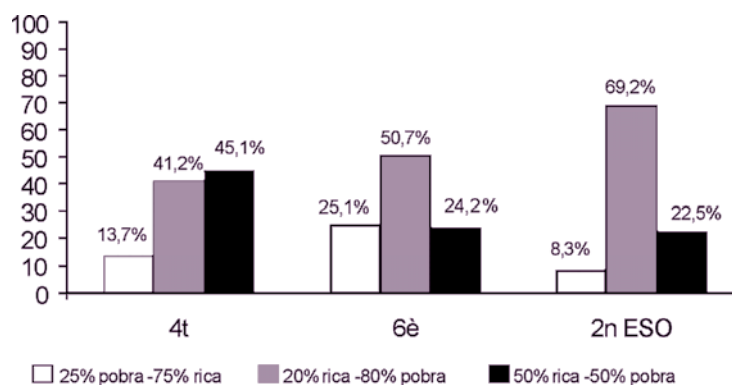
EUA és el país que obté la puntuació mitjana més elevada (8,08) per davant de Menorca amb una puntuació de 7,62.

Pregunta 6: Com creus que es reparteix la gent pobre i la gent rica al món?

Podem destacar que tot just la meitat de l'alumnat (51%) identifica el percentatge estimat³ de la distribució al món de la pobresa i la riquesa.

Distribució per cursos de la pregunta 6

Si observem les respostes per cursos, constatem que a mesura que pugen de curs la percepció s'aproxima més a la realitat.

Conclusions

- La meitat de l'alumnat té una percepció sobre la distribució de la pobresa i riquesa al món que no coincideix amb les dades estimades per l'ONU.
- En comparació amb la percepció que l'alumnat té d'altres països (Nicaragua, l'Índia, Estats Units), dona a Menorca una puntuació de 7,6 sobre 10.

³ Segons dades de l'ONU.

2.2. Anàlisi de la informació dels grups de discussió

En els grups de discussió es van plantejar qüestions referides a la distribució de la pobresa i riquesa al món (països rics i pobres, situació de Menorca...):

1- Països rics i pobres. Amb les respostes obtingudes es pot afirmar que l'alumnat és conscient que al món no tothom té allò necessari per viure. Són capaços d'identificar alguns països o regions que viuen en situació de pobresa i riquesa. Anomenen com a exemple de zones riques Hollywood, Estats Units, el Canadà i països europeus com Alemanya, França, Anglaterra i Noruega. Apareix la dualitat de la Xina ("és ric però té contaminació"). Cal destacar que tant a la pregunta 5 com en els grups de discussió l'alumnat valora que Estats Units és un dels països més rics del món i on es viu millor. És el país més anomenat com exemple de riquesa.

En aquest sentit pensam que aquesta percepció es basa sobretot en l'aspecte econòmic del país, ja que si comparam les dades de l'Índex de Desenvolupant Humà⁴ d'Estats Units i Espanya, comprovam que els indicadors de salut i educació donen millor puntuació a Espanya. En canvi, en els indicadors econòmics, EUA té una renda per càpita molt més elevada. Trobam que aquesta visió idealitzada d'EUA és deu, en gran part, a la imatge que transmeten els mitjans de comunicació i les pel·lícules que ens arriben d'aquest país. Associat a la pobresa anomenen sobretot el Continent africà. Parlen de Camerun, Kenya, Gàmbia, Sierra Leone, Sàhara i Marroc. També d'Iraq, Iran, i l'Índia. En el continent americà tenen coneixement de Nicaragua, Argentina i Bolívia.

Encara que són capaços d'anomenar països i d'identificar zones de pobresa i riquesa, no es pot concloure que l'alumnat conegui realment com es viu en aquests països sinó que en té certes nocions.

Alumnes que provenen d'altres països com Argentina, Equador o Gàmbia expliquen que als seus llocs d'origen hi ha molta gent pobra, que viu en unes condicions molt precàries i que pel fet de venir aquí han millorat la seva situació.

2- Respecte a la situació de Menorca en relació al desenvolupament. Quan es fa referència a Menorca, la majoria de l'alumnat diu que aquí no ho tenim tot, però que no ens falta res per viure bé. L'alumnat és conscient que a l'illa tenim, en general, les necessitats bàsiques cobertes encara que anomenen aspectes que els agradaria millorar (ofertes d'oci i de lleure, oportunitats d'estudis i feina...). "Jo crec que és un luxe poder viure aquí, un luxe molt gros" (alumne de 4t).

⁴ L'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) és un instrument del Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) per mesurar el desenvolupament d'un país en tres dimensions humanes bàsiques: vida llarga i saludable, coneixements i nivell digne de vida. Conté les variables següents: l'esperança de vida en néixer, el reeiximent educacional i el producte interior brut (PIB) per càpita.

Alguns alumnes manifesten conèixer casos de gent que no té allò necessari per viure. Parlen de persones que viuen al carrer a Menorca o a les grans ciutats, de pobresa que veuen a través dels mitjans de comunicació. Més d'un al·lot o al·lota diu haver vist algú pel carrer demanant o remenant per dins les escombraries, també han vist gent jove que demana per Barcelona, Madrid, o gent que dorm als caixers de les sucursals bancàries. "Hay gente que vive en chabolas" (alumne 2n d'ESO).

Tot i així, l'alumnat diu que a Menorca no hi ha gaire gent pobra i que a la península n'hi ha més. "A Menorca hi ha gent que ho passa malament però la majoria viu en bones condicions" (alumne 6è). Manifesten l'existència de desigualtats en el repartiment de recursos.

3- Comparació amb altres països. L'alumnat compara la seva situació vital amb la d'altres països dels quals disposa d'informació i subratlla aspectes que formen part de la desigualtat. Així, diuen que aquí tots estan escolaritzats però que hi ha països on són pocs els que ho estan i on les escoles són enfora o de difícil accés. Posen l'exemple de Nicaragua. Allà els fillets i filletes han de recórrer un llarg camí per arribar-hi i a les aules hi ha alumnes de diferents edats i cursos. També assenyalen que en alguns països les persones treballen moltes hores per un salari molt baix mentre que aquí es pot arribar a cobrar molt per poques hores de feina. El menjar i disposar d'una casa en condicions per viure són dos elements que es comparen, així com la facilitat d'accés a l'aigua i el fet de disposar d'uns serveis de salut desenvolupats. Semblen conscients que per viure s'ha de tenir accés als recursos mínims per cobrir les necessitats bàsiques.

Nosaltres comprem aigua al supermercat mentre que hi ha llocs on han d'anar ben enfora a poar-la. Malgrat que els preus d'algunes coses siguin elevats, aquí ens les podem permetre mentre que allà molta gent no pot. Hi ha llocs on els al·lots i al·lotes han de fer feina per sobreviure, caminar molt per anar a l'escola o, fins i tot, per anar a cercar aigua. Mentre que aquí tots podem anar a l'escola, hi ha molts països en què són molts pocs els que ho poden fer o on les escoles són de difícil accés.

A l'illa anam en cotxe pertot encara que sigui per recórrer una distància curta mentre a molts altres països van a peu o en bicicleta. Els manquen mitjans de transport.

De Menorca els aspectes més valorats són la tranquil·litat, la seguretat, el fet que tothom es conegui, i especialment l'entorn, el medi natural.

Conclusions

- L'alumnat assenyalava Àfrica com el continent amb més mancances i necessitats.
- Tot i que, en general, l'alumnat considera que a Menorca es viu bé o molt bé, hi ha una part que és conscient que a l'illa no tothom té allò necessari per viure.
- S'observa la reproducció d'alguns coneixements superficials i estereotipats sobre països allunyats de la realitat dels nostres escolars.

Les causes de l'enriquiment i l'empobriment

Per a l'anàlisi de les causes d'enriquiment i empobriment dels països hem recollit les respostes de les preguntes 7, 8 i 9 del qüestionari així com els comentaris dels grups de discussió.

En primer lloc, hem volgut saber quina és l'opinió de l'alumnat sobre la possibilitat que un país en situació de pobresa arribi a tornar-se ric i al contrari, és a dir, si consideren la riquesa i la pobresa com a situacions estàtiques o dinàmiques. Si bé el qüestionari només pot donar resposta a la pregunta de si aquesta transformació és o no possible, el debat dels grups de discussió ens aporta elements de judici sobre aquesta qüestió.

En segon lloc, també hem volgut conèixer si l'alumnat identifica les causes d'enriquiment o d'empobriment amb els seus impactes sobre el desenvolupament dels països.

La pregunta del qüestionari dissenyada per valorar les causes d'enriquiment i d'empobriment conté categories de resposta relacionades amb els temes següents: la disponibilitat de recursos naturals, la venda de la producció, l'educació, els conflictes armats, la immigració, la cooperació internacional, aspectes climàtics i físics del terreny, els drets de les persones, el turisme, la corrupció al govern i l'esperança de vida. Per tant, hi ha un ventall ampli de temes al respecte dels quals l'alumnat s'ha de posicionar.

Del llistat de 17 elements, consideram que 6 són de naturalesa econòmica, 4 de naturalesa social, 3 de naturalesa política, 1 mediambiental i 2 enunciats sense efecte. L'objectiu és esbrinar si l'alumnat creu que aquests factors enriqueixen, empobreixen o bé no tenen cap efecte sobre el desenvolupament dels països.

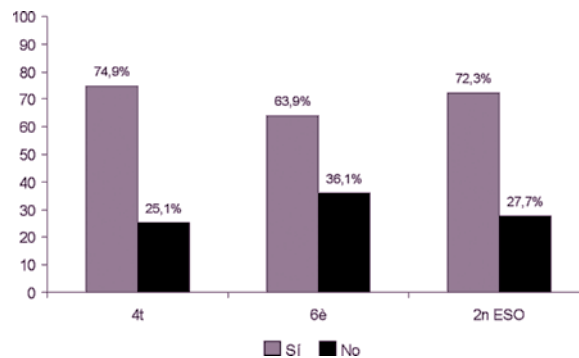

L'alumnat té dificultats per assenyalar la incidència dels factors socials i polítics en el desenvolupament dels països.

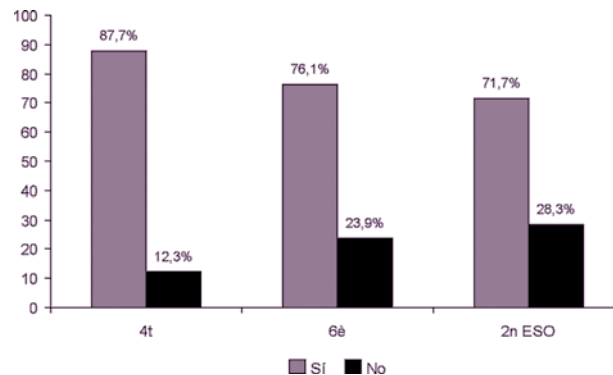
3.1. Anàlisi de les respostes del qüestionari

Les preguntes del qüestionari sobre les causes de l'enriquiment i l'empobriment són les següents:

Pregunta 6 (4t) / 7 (6è i 2n ESO): Creus que els països que ara són pobres poden arribar a tornar-se rics?

Pregunta 7 (4t) / 8 (6è i 2n ESO): Creus que els països que ara són rics poden arribar a tornar-se pobres?

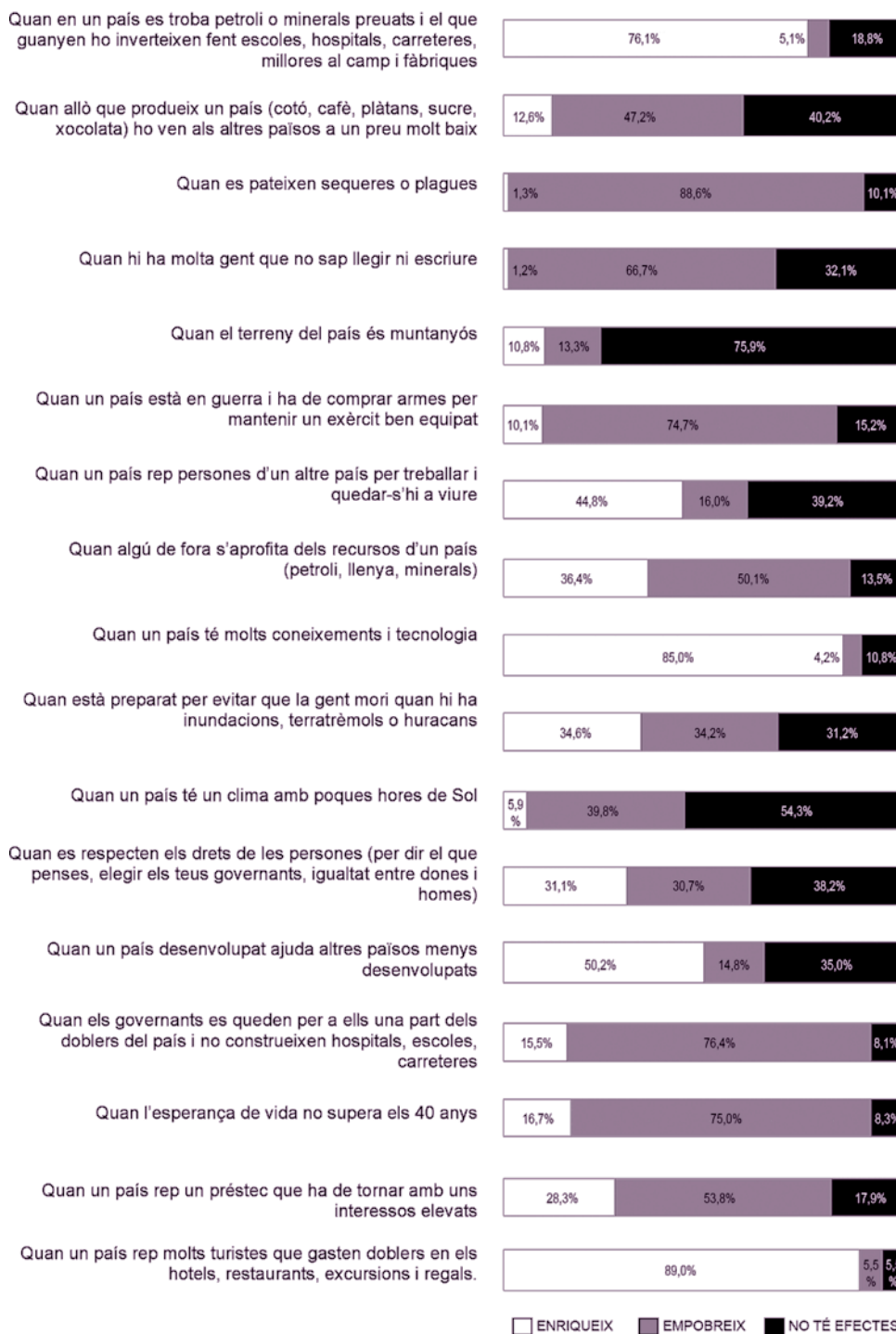
A partir de les respostes obtingudes en les dues preguntes anteriors es pot afirmar que el 72,5% de l'alumnat entre 9 i 13 anys creu que tant la pobresa com la riquesa són situacions dinàmiques que poden canviar.

Cal destacar que el percentatge d'infants que veuen la possibilitat que un país ric es torni pobre és 4,4 punts superior al dels qui consideren la possibilitat que un país pobre esdevengui ric. Per tant, podem afirmar que l'alumnat veu més fàcil que un país ric empobreixi que no a la inversa.

Pregunta 8 (4t) / 9 (6è i 2n ESO): “Escriu al costat de cada una d’aquestes frases una R si el que diu fa que un país s’enriqueixi, una P si fa que el país s’empobreixi i una N si no fa tornar ric ni pobre.”

Enunciat	Naturalesa	% de resposta		
		Enriqueix	Empobreix	No té efectes
Quan en un país es troba petroli o minerals preuats i el que guanyen ho inverteixen fent escoles, hospitals, carreteres, millores al camp i fàbriques	Econòmica	76,1	5,1	18,8
Quan allò que produeix un país (cotó, cafè, plàtans, sucre, xocolata) ho ven als altres països a un preu molt baix	Econòmica	12,6	47,2	40,2
Quan es pateixen sequeres o plagues	Mediambiental	1,3	88,6	10,1
Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure	Social	1,2	66,7	32,1
Quan el terreny del país és muntanyós	Falsa	10,8	13,3	75,9
Quan un país està en guerra i ha de comprar armes per mantenir un exèrcit ben equipat	Econòmica	10,1	74,7	15,2
Quan un país rep persones d'un altre país per treballar i quedar-s'hi a viure	Social	44,8	16,0	39,2
Quan algú de fora s'aprofita dels recursos d'un país (petroli, llenya, minerals)	Econòmica	36,4	50,1	13,5
Quan un país té molts coneixements i tecnologia	Social	85,0	4,2	10,8
Quan està preparat per evitar que la gent mori quan hi ha inundacions, terratrèmols o huracans	Política	34,6	34,2	31,2
Quan un país té un clima amb poques hores de Sol	Falsa	5,9	39,8	54,3
Quan es respecten els drets de les persones (per dir el que penses, elegir els teus governants, igualtat entre dones i homes)	Social	31,1	30,7	38,2
Quan un país desenvolupat ajuda altres països menys desenvolupats	Política	50,2	14,8	35,0
Quan els governants es queden per a ells una part dels doblers del país i no construeixen hospitals, escoles, carreteres	Política	15,5	76,4	8,1
Quan l'esperança de vida no supera els 40 anys	Social	16,7	75,0	8,3
Quan un país rep un préstec que ha de tornar amb uns interessos elevats	Econòmica	28,3	53,8	17,9
Quan un país rep molts turistes que gasten doblers en els hotels, restaurants, excursions i regals.	Econòmica	89,0	5,5	5,5

Pregunta 9: Causes d'enriquiment i empobriment.

A partir de les respostes obtingudes, es pot afirmar que l'alumnat identifica els següents elements com a causa d'enriquiment i d'empobriment:

Els element identificats com a causes d'enriquiment són:

- 1- El 85% de l'alumnat respon que tenir molts coneixements i tecnologia és un factor enriquidor.
- 2- El turisme i la despesa que aquest fa al país visitat permeten augmentar els seus ingressos, els quals poden ser invertits en millores per al mateix país. El 89% manifesta que tenir turisme enriqueix.
- 3- Tenir petroli és l'opció més repetida com a generadora de riquesa, ja que el petroli aporta recursos monetaris que permeten construir hospitals, escoles, carreteres, introduir millores al camp i crear fàbriques. El 76,1% de l'alumnat creu que invertir els guanys derivats d'aquest recursos (petroli o minerals preuats) enriqueix.
- 4- L'ajuda dels països desenvolupats als països menys desenvolupats a través de la cooperació internacional. El 50,2% de l'alumnat diu que rebre ajuda en forma de cooperació internacional enriqueix.
- 5- Rebre persones immigrants per motius de treball és una font d'enriquiment El 44,8% manifesta que rebre persones que provenen d'un altre país per treballar i quedar-se a viure al país receptor enriqueix.

Les principals causes d'empobriment identificades són:

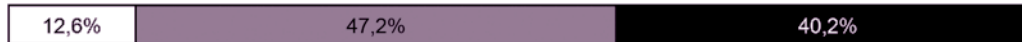
- 1- Patir sequeres, plagues, terratrèmols, inundacions, huracans, pot provocar l'empobriment del país (88,6%).
- 2- La corrupció del govern d'un país també s'identifica com a causa d'empobriment que afecta directament el benestar de la població (76,4%)
- 3- Tenir una esperança de vida baixa és un indicador del grau d'empobriment d'un país (75%).
- 4- Els conflictes armats són motiu d'empobriment (74,7%). Participar en guerres o altres conflictes suposa empobrir-se per la gran despesa que implica en armament i per les pèrdues personals.
- 5- L'analfabetisme. Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure (66,7%).
- 6- L'espoli. Quan un país s'aprofita dels recursos d'un altre país, empobreix aquest darrer (50,1%).
- 7- Vendre allò que es produeix a preus baixos (cacau, cotó, sucre) també empobreix (47,2%).

Enunciats de naturalesa econòmica

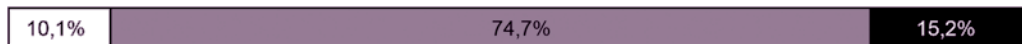
A. Quan en un país es troba petroli o minerals preuats i el que guanyen ho inverteixen fent escoles, hospitals, carreteres, millores al camp i fàbriques.

B. Quan allò que produeix un país (cotó, cafè, plàtans, sucre, xocolata) ho ven als altres països a un preu molt baix.

C. Quan un país està en guerra i ha de comprar armes per mantenir un exèrcit ben equipat.

D. Quan algú de fora s'aprofita dels recursos d'un país (petroli, llenya, minerals).

E. Quan un país rep un préstec que ha de tornar amb uns interessos elevats.

F. Quan un país rep molts turistes que gasten doblers en els hotels, restaurants, excursions i regals.

□ ENRIQUEIX ■ EMPOBREIX ■ NO TÉ EFECTES

Pel que fa a les causes econòmiques hem de ressaltar que aquestes són les que han tingut un percentatge més alt d'identificació amb el seu impacte en el desenvolupament dels països.

Els enunciats que han rebut un percentatge de resposta més elevat han estat els corresponents a les opcions A i F amb el 76,1% i el 89,1% respectivament, i les dues opcions que han mostrat un percentatge de resposta més ambigu han estat la B i la D. Pensam que en aquestes opcions, potser la redacció de l'enunciat no era prou clara i aquest fet ha donat lloc a percentatges similars en dues de les opcions possibles:

B: empobreix (47,2%) i no té efectes (40,2%).

D: enriqueix (36,4%) i empobreix (50,1%).

Enunciats de naturalesa social

A. Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure.

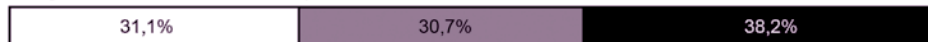
B. Quan un país rep persones d'un altre país per treballar i quedar-s'hi a viure.

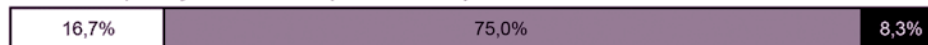
C. Quan un país té molts coneixements i tecnologia.

D. Quan es respecten els drets de les persones (per dir el que penses, elegir els teus governants, igualtat entre dones i homes).

E. Quan l'esperança de vida no supera els 40 anys.

□ ENRIQUEIX ■ EMPOBREIX ■ NO TÉ EFECTES

Pel que fa a les causes socials cal destacar que han estat més fàcilment identificables aquelles que fan referència a aspectes més concrets, fàcilment perceptibles i avaluable: esperança de vida (75%), saber llegir i escriure (66,7%), disposar de coneixements i tecnologia (85%).

Per altra banda, aquells enunciats que es centren en aspectes abstractes com la immigració i el respecte dels drets de les persones no reben un percentatge prou elevat en cap de les opcions per poder emetre valoracions. Així, a l'opció B ("Quan un país rep persones..."), els percentatges es reparteixen de les següent manera: Enriqueix (44,8%) Empobreix (16%) No té efectes (39,2%).

A l'enunciat D ("Quan es respecten els drets de les persones..."), Enriqueix (31,1%) Empobreix (30,7%) No té efectes (38,2%).

Destacam que en els enunciats D i B, el 38,2% i el 39,2% s'ha decantat per l'opció "no té efectes". Açò ens fa pensar que l'alumnat no reconeix la incidència d'aquests factors (la immigració i el respecte als drets de les persones) en el desenvolupament dels països.

És possible que la terminologia emprada en les opcions de resposta l'hagi condicionada. Tal vegada alguns alumnes han aplicat els termes "enriqueix" i "empobreix" en el sentit estrictament econòmic sense inferir cap altra qüestió.

Enunciats de naturalesa política

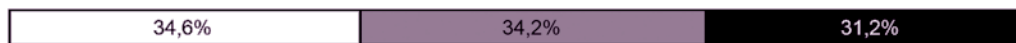
A. Quan els governants es queden per a ells una part dels doblers del país i no construeixen hospitals, escoles, carreteres.

B. Quan un país desenvolupat ajuda altres països menys desenvolupats.

C. Quan està preparat per evitar que la gent mori quan hi ha inundacions, terratrèmols o huracans.

ENRIQUEIX EMPOBREIX NO TÉ EFECTES

Pel que fa als enunciats de naturalesa política cal assenyalar que responen a la mateixa tendència que els d'origen econòmic i social: major identificació dels factors concrets més fàcilment perceptibles i avaluable.

Cal destacar l'ambigüitat en les respostes de l'opció C ("Quan està preparat per evitar que la gent mori...") amb uns percentatges quasi bé idèntics en les tres categories de resposta (enriqueix 34,6%, empobreix 34,2% i no té efecte 31,2%).

Conclusions

- L'alumnat assenyala de manera clara com a causes d'enriquiment i d'empobriment les d'origen econòmic. En canvi, les causes de naturalesa social, política i mediambiental s'identifiquen de manera més ambigua.
- La concepció sobre la riquesa i pobresa és dinàmica.

3.2. Anàlisi dels resultats obtinguts en el grup de discussió

En els grups de discussió es van plantejar qüestions referides a les causes relacionades amb l'enriquiment i empobriment dels països:

1- Sobre el comerç internacional. Les regles de comercialització de la producció local també s'identifiquen com a causa d'empobriment. Un país dedicat, per exemple, a produir cacau, cotó, verdures, que ven a preus baixos no aconsegueix desenvolupar-se econòmicament. D'aquí es deriva una causa d'enriquiment del país comprador, ja que ven els productes adquirits a baix cost a un preu molt superior en el mercat. Es coincideix en l'opinió que hi ha molta diferència entre el preu que es paga al productor i el preu final que paga el comprador. Una part de l'alumnat creu el preu pagat no hauria de ser gaire diferent en cada cas. Entorn a la producció, en algun moment es fa referència a Menorca. En el nostre cas hi ha molts productes que s'importen i fan davallar el preu dels produïts a l'illa com, per exemple, és el cas de la carn, i açò provoca empobriment.

Les explotacions ramaderes de l'illa que produeixen carn sovint no poden competir amb els preus sensiblement més barats de la carn importada des d'altres indrets. Açò comporta dues conseqüències: la primera és haver de vendre la producció a un preu més baix per ser competitiu i la segona, deixar de produir per la manca de negoci.

Intueixen que els mecanismes de lliure mercat no són prou justos per a aquells països que bàsicament tenen matèries primeres que venen a baix preu i que han de comprar productes manufacturats.

Una altra qüestió que l'alumnat observa com a empobridora és la pujada dels preus dels productes. Es posa l'exemple del sector de la construcció a Menorca: s'han construït molts pisos i ara no es poden vendre perquè la gent no té feina i no té doblers. Alguns alumnes diuen que la dependència energètica també és motiu d'empobriment.

L'alumnat intueix que els mecanismes del lliure comerç no són prou justos. Posen l'exemple del cacau, el cafè o el cotó.

IES Pasqual Calbó i Caldés.
Grup de discussió
de 2n d'ESO.
Curs 2007-2008.

2- Sobre els factors naturals. L'alumnat parla dels factors naturals que poden provocar terratrèmols, huracans, tsunamis, sequeres o inundacions. Aquests elements destrueixen l'entorn i també els recursos alimentaris. Es posa l'exemple del tsunami d'Indonèsia de l'any 2004, el qual va destruir moltes ciutats, terres i va causar la mort de molta gent. Si açò passàs a qualsevol país ric, l'alumnat creu que seria motiu d'empoobriment.

3- Sobre els coneixements de la població. En els grups de discussió no s'ha fet cap comentari rellevant sobre aquest aspecte.

4- Sobre els conflictes armats. Pel que fa a la guerra coincideixen en el fet que empobreix. Participar en guerres o altres conflictes suposa empobrir-se per la gran despesa que implica en armament i per les pèrdues personals. Alguns al·lots i al·lotes diuen que "imaginem que ara mateix hi ha una guerra als EUA, açò el faria tornar pobre". També es posa l'exemple de Kenya on agafen al·lots i al·lotes i els donen armes. El conflicte d'Iraq i la situació del país surt unes quantes vegades a les converses.

5- Sobre la immigració. Si un país rep immigració i té treball, es pot enriquir, ja que aquests dos factors beneficïen la seva economia.

L'alumnat és conscient que no tenir feina és senyal de pobresa i sovint recorre a la immigració per exemplificar-ho. La gent que emigra ho fa per cercar feina i aconseguir ingressos per assegurar el manteniment propi i el de la família. Així mateix, el treball infantil també empobreix. Tot i que no s'argumenten les raons, s'identifica com a una qüestió negativa i comuna als països menys desenvolupats.

6- Sobre la relació Nord - Sud. El mal repartiment dels recursos i la concentració d'aquests en mans d'uns pocs és una idea freqüent durant les converses. Es fa referència tant a les desigualtats entre població rica i pobra dins un mateix país com les que es constaten entre la població mundial. L'alumnat és partidari de fer un repartiment més just dels recursos a fi de garantir que tothom pugui accedir a allò que es necessita per viure. L'avarícia dels països i de les persones riques provoca pobresa als països menys desenvolupats.

L'alumnat afirma que els països desenvolupats mantenen una actitud d'acumulació de recursos, moltes vegades originaris dels països pobres.

7- Sobre els drets de les persones. En els grups de discussió no s'ha fet cap comentari rellevant sobre aquest aspecte.

8- Sobre la gestió del govern. Identifiquen el govern com a responsable del benestar de la població del país. Disposar d'un bon govern en el qual els seus dirigents identifiquen i resolen les necessitats de la població pot ser causa de desenvolupament. En cas contrari, quan un país té un govern que no és capaç de resoldre els problemes de la seva població (es posa l'exemple d'Argentina i el seus governs), quan s'està immers en una guerra, quan no hi ha feina, quan hi ha contaminació ambiental el país s'empobreix.

L'aprofitament incorrecte dels recursos del país per part del govern pot generar corrupció i açò també l'acaba empobrint. L'alumnat es mostra sensible al tema de la corrupció com a causa d'empobriment ja que surt repetides vegades durant les converses. Són crítics quant a la feina i a la gestió dels polítics que no treballen pensant en els interessos de tothom. Alguns alumnes originaris d'altres països han incidit de manera especial en aquest aspecte, que consideren molt rellevant.

9- Sobre l'ajut internacional. Hi ha consens respecte a l'ajut internacional per part dels països rics, necessari per millorar la situació dels països més empobrits. En algun grup es diu que possiblement l'ajut internacional no arribi a enriquir cap país necessitat, però que el pot ajudar a millorar la seva situació. A la primera part s'han apuntat les possibles maneres d'ajudar que l'alumnat proposava: mitjançant les ONGs, els cooperants i voluntaris, l'enviament de doblers, les adopcions d'infants. Proposaven anar al país necessitat i mostrar als seus habitants a construir cases, a ensenyar-los oficis... En un grup de discussió es va plantejar la qüestió del concepte d'ajuda. Què vol dir col·laborar? Dir que era "donar allò que ens sobra" no era vàlid, calia fer l'esforç de treure-s'ho d'un mateix, de reduir despesa, tenir-ne, en definitiva, certa consciència. Però aquest aspecte només va sortir de manera puntual.

Un element que apareix en diversos grups és la consciència necessària perquè la gent ajudi els països menys desenvolupats. I un bon element per aconseguir-ho, pensen alguns d'ells, és la televisió. L'alumnat diu que s'han de mentalitzar les persones des de

petites en el sentit d'ajudar els altres, ja que és la manera més efectiva per assegurar que de grans ho continuaran fent. És molt difícil canviar les idees de la gent adulta si no se li ha ensenyat a ajudar des de petits. Un/a alumne/a explica com el seu avi empra una paperera per llençar-ho tot al mateix lloc i creu que és molt difícil canviar aquest hàbit, però que si li ho haguessin mostrat des d'infant, ara l'avi reciclaria. Per il·lustrar aquesta reflexió posen l'exemple d'un programa de televisió infantil (ClanTV). Afirment que aquest programa tracta freqüentment el tema del canvi climàtic. Creuen que a través dels dibuixos i sèries que s'hi emeten es contribueix a la mentalització sobre la importància de tenir cura del medi ambient i del nostre entorn. Traslladant la reflexió a l'àmbit de com ajudar les persones amb menys recursos, es podria emprar la mateixa fórmula. Diuen també que caldria donar més difusió al treball que realitzen les ONGs. Saben de persones que van a fer feina durant un mes de cooperants, o dels voluntaris que ajuden quan hi ha una catàstrofe. S'anomena el Comerç Just com una possible manera d'ajudar i també arreplegar doblers i joguines. "Hay famosos que adoptan niños del tercer mundo"(alumne de 6è). Torna a ser palès el poder dels mitjans de difusió i del missatge que transmeten.

Es planteja la discussió sobre la facilitat de donar allò que ens sobra. Respecte a aquest assumpte, una alumna manifesta que no es tracta d'això i posa exemples concrets. La qüestió és aportar una part d'allò que tenim i no el sobrant, la qual cosa ens costa més i requereix la voluntat de fer-ho. Cal ser-ne més conscients.

L'ajut s'ha de fer efectiu no únicament mitjançant transferències monetàries, sinó també a través del traspàs de recursos sanitaris i educatius (cooperació internacional amb personal originari de països desenvolupats).

L'alumnat assenyala com a factor d'enriquiment d'un país el fet que el govern sàpiga identificar i resoldre les necessitats de la població.

10- Sobre la salut i l'esperança de vida. Aquest punt no va aparèixer en les converses si no és lateralment: només que nosaltres podem anar al metge quan ho necessitam i, en canvi, als països del sud hi manquen metges i hospitals.

11- Sobre l'entorn natural i el turisme. La pèrdua de turisme pel deteriorament de l'entorn natural pot provocar empobriment, ja que el país deixa de tenir tants ingressos com abans. Si bé el turisme és identificat com una font important d'enriquiment, la seva davallada o pèrdua per mor del deteriorament de l'entorn natural pot provocar l'efecte contrari. La qüestió està lligada a la cura del medi ambient. És un tema recurrent en els grups de discussió. L'alumnat li dóna importància; els al·lots i les al·lotes són conscients de la situació a què pot conduir la seva degradació. Posen l'exemple de Menorca, que depèn molt del seu atractiu natural, d'aquí la importància de tenir-ne cura. En aquest punt hem de comentar que s'ha treballat molt i des de fa temps l'educació medioambiental a l'illa dins els centres i per part d'altres entitats com el GOB. També es parla del malbaratament dels recursos, del fet que gastar-los sense justificació ni límits generarà més pobresa. Assenyalen l'excés de consum de la societat actual: comprem coses que realment no necessitam; en general, es considera que mai no en tenim prou i que sempre en volem més.

12- Sobre els recursos del propi país. Sobre els recursos propis d'un país, el més repetit com a causa d'enriquiment és la disponibilitat de petroli.

- En els grups de discussió es confirmen les conclusions obtingudes amb la pregunta del qüestionari.
- Pel que fa als recursos, tenir petroli és l'opció més repetida per l'alumnat com a aspecte generador de riquesa. Amb els doblers que aporta, el país pot construir hospitals, escoles, cases.
- En general, l'alumnat és conscient que existeixen molts països en situació de pobresa extrema en els quals els seus governants o dirigents són molt rics: fan referència als desequilibris dins un mateix país. També comenten les desigualtats entre països.

Conclusions

The background of the page is an abstract watercolor wash in various shades of purple, from light lavender to deep, dark violet. The washes are layered and have soft, feathered edges, creating a textured, artistic effect.

III Conclusions

Conclusions parcials

Al llarg de l'anàlisi de les dades recollides gràcies a les enquestes i als grups de discussió, hem comprovat que l'alumnat de Menorca està sensibilitzat respecte a les situacions de desigualtat que hi ha al món. Aquest és el resultat fonamental de la recerca i dona resposta a la qüestió principal de partida. Però les diverses dimensions que hem analitzat ens permeten contrastar la resta d'hipòtesis plantejades i podem resumir els resultats obtinguts mitjançant els punts següents:

Sobre el concepte de desenvolupament:

- L'alumnat, sense disposar prèviament d'una llista d'elements, identifica els mínims necessaris per al consum familiar com els elements prioritaris per poder viure.
- L'alumnat diferencia entre allò que és necessitat i allò que ens agradaria tenir. Podem pensar que es capta la diferència entre els mínims necessaris per viure i els elements per millorar les condicions de vida.
- Atès que a Menorca la majoria de la població té els mínims necessaris coberts, l'alumnat planteja qüestions relacionades amb el mediambient, comunicació, oci i temps lliure, mancances, etc.

Sobre la distribució de la riquesa i la pobresa

- La meitat de l'alumnat té una percepció sobre la distribució de la pobresa i riquesa al món que no coincideix amb les dades estimades per l'ONU.
- En comparació amb la percepció que l'alumnat té d'altres països (Nicaragua, Congo, l'Índia, Estats Units), dona a Menorca una puntuació de 7,6 sobre 10.
- L'alumnat assenyala Àfrica com el continent amb més mancances i necessitats.
- Tot i que en general l'alumnat considera que a Menorca es viu bé o molt bé, hi ha una part que és conscient que a l'illa no tothom té allò necessari per viure.
- S'observa la reproducció d'alguns coneixements superficials i estereotipats sobre països allunyats de la seva realitat.

Causes d'enriquiment i empobriment

- L'alumnat assenyala de manera clara com a causes d'enriquiment i empobriment les d'origen econòmic. En canvi les causes de naturalesa social, política i mediambiental s'identifiquen de manera més ambigua.
- La concepció de pobresa i riquesa és dinàmica: la situació d'un país pot canviar encara que a través d'un procés llarg. En general, es creu que és més difícil l'enriquiment que l'empobriment.
- Trobar petroli és l'opció més repetida per l'alumnat com a aspecte generador de riquesa. Amb els doblers que aporta, el país pot construir hospitals, escoles, cases.
- En general, l'alumnat és conscient que existeixen molts països en situació de pobresa extrema en els quals els seus governants o dirigents són molt rics: fan referència als desequilibris dins un mateix país. També comenten les desigualtats entre països.

Conclusions finals

- En els grups de discussió els al·lots i al·lotes aporten arguments per donar suport a les seves afirmacions i demostren capacitat crítica. En general, tenen informació sobre temes d'actualitat, sobretot l'alumnat dels dos cursos més alts. Així i tot es valora que el coneixement sobre les desigualtats mundials és superficial ja que no es relaciona amb les causes ni amb responsabilitat dels països del Nord.
- Destacariem que hi ha diferència en la visió del desenvolupament quan l'alumnat parla de països i quan fa referència a persones i a entorns propers. Així, en el primer cas, es tendeix a destacar la incidència dels aspectes econòmics en el desenvolupament dels països (disposar de recursos – petroli, empreses, indústria -, capacitat d'inversió i gestió, corrupció, guerra, etc.). En el segon cas, s'inclouen aspectes humans i abstractes com són el suport familiar, l'amistat, la seguretat i tranquil·litat, la salut, l'oci, etc. Per tant, és té una concepció més humana del desenvolupament.
- La salut, l'educació i els drets de les persones són qüestions de les quals gairebé no se'n parla. Pensam que aquest fet es dona per dos motius : perquè a l'illa tenim, en general, aquestes necessitats cobertes i perquè l'alumnat no és prou conscient de la incidència que tenen aquests factors en el desenvolupament dels països
- El tema del mediambient, la valoració i la idea de respecte envers l'entorn natural és una constant repetida al llarg de tota la recerca. Açò demostra que la feina feta durant aquests darrers 10 anys a les escoles en aquest camp ha aconseguit que l'alumnat sigui conscient de la importància d'un entorn mediambiental saludable i de la seva responsabilitat envers el mateix. Igual que en el seu moment, la introducció de l'educació medioambiental va ser una proposta innovadora, pensam que l'Educació Per al Desenvolupament pot seguir aquest mateix camí.

The background consists of several overlapping, torn-edged rectangular shapes in various shades of purple, ranging from light lavender to deep, dark violet. These shapes are set against a plain white background, creating a layered, collage-like effect.

IV Propostes de feina

Propostes de feina

A continuació us presentam una sèrie de propostes orientatives sorgides del grup de feina que poden facilitar la manera d'abordar l'Educació Per al Desenvolupament en els centres escolars.

- 1- Els projectes educatius de centre haurien d' incloure l'Educació Per al Desenvolupament com un eix vertebrador. Haurien d'estar impregnats dels valors en els quals es basa. Així s'oferiria un marc pedagògic coherent a les accions "solidàries" que ja es realitzen a les escoles.
- 2- Tenir en compte els objectius de l'Educació Per al Desenvolupament per poder treballar-los des de qualsevol àrea.
Caldria revisar el currículum de les diferents àrees i destacar quins temes contribueixen al tractament de les desigualtats al món (accés a l'aigua, producció agrícola, el comerç, sistemes d'organització política, població, etc). Abordar-los des d'un enfocament interdisciplinari afavoriria la comprensió dels diferents factors que intervenen i connecten els esdeveniments socials, polítics i comercials.
- 3- Contextualitzar els aprenentatges en l'àmbit més proper per arribar al món ("pensa globalment, actua localment") a fi que aquests aprenentatges siguin significatius per a l'alumnat.
- 4- Utilitzar determinades metodologies de treball afavoreix el coneixement contrastat i crític de la realitat (projectes de treball, estudi de casos, simulacions...).
- 5- L'alumnat provinent d'altres països suposa un enriquiment per a la resta de companys i companyes. Aporten la visió d'una realitat i experiència diferent. Cal aprofitar i incorporar aquests coneixements a la vida de l'aula.
- 6- Aprofitar les possibilitats que ens ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació, tant per accedir a informacions i esdeveniments de qualsevol racó del món, com per apropar-nos i comunicar-nos amb altres persones i realitats.
- 7- Totes les activitats encaminades a desenvolupar habilitats socials, de diàleg, d'autoconeixement, de raonament i de presa de decisions donaran eines a l'alumnat per posar-se en el lloc de l'altre, per ser proactius i per comprendre millor les situacions de desigualtat.

- 8- Treballar el concepte de democràcia. La cultura democràtica és un procés educatiu que s'aprèn i es reforça amb la pràctica. Si volem formar futurs ciutadans i ciutadanes crítics i solidaris convé donar especial rellevància a aquest aspecte. A més a més, per reduir les desigualtats és indispensable que es doni un sistema democràtic que garanteixi els drets de les persones.
- 9- Aprofundir en el vessant humà del concepte de desenvolupament per tal de fer-lo present en les variables que influeixen en el benestar de les persones.
- 10- Prendre consciència a nivell personal i com a docents dels estereotips i prejudicis que reproduïm i transmetem de manera invisible. Formar-nos per fer-los conscients i mirar d'eradicar-los. També es poden analitzar els que perpetuen i transmeten els mitjans de comunicació i la publicitat, els llibres de text i els materials didàctics.
- 11- Relacionar la repercussió que alguns dels nostres hàbits de consum tenen sobre la vida d'altres persones per tal de poder decidir de manera més responsable.
- 12- Demanar-nos: Què puc fer jo per millorar el món? Els petits gestos són una eina poderosa.
- 13- Afavorir el treball en xarxa entre entitats relacionades amb el món de la cooperació i altres agents socials.

The background of the page is an abstract watercolor wash in various shades of purple, from light lavender to deep, dark violet. The washes are layered and have irregular, feathered edges, creating a textured and artistic effect.

V Annexos

Annex 1: Qüestionaris

Menorca

Número d'enquesta:
Codi del centre:
Curs i grup:
Data:

ENQUESTA SOBRE LA PERCEPCIÓ DE LES DESIGUALTATS AL MÓN ENTRE L'ALUMNAT DE 4t I 6è DE PRIMÀRIA I 2n D'ESO DE MENORCA

Què en penses? (4t)

Des del Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, amb el suport del Fons Menorquí de Cooperació, et presentam aquest qüestionari i t'agraïrem que ens contestis les següents preguntes. Volem saber quina és la teva opinió sobre les **desigualtats econòmiques i socials al món**. A més, totes les respostes que ens donis són anònimes i només seran emprades per aquest estudi.

MOLTES GRÀCIES PER LA TEVA COL-LABORACIÓ!

A1. 1. Al·lota 2. Al·lot

A2. Edat:

A3. On has nascut?:

1

Menorca

P1. Totes les coses que hi ha en aquesta llista poden ser importants per viure. Però unes són més necessàries que les altres.

Ordena les frases que hi ha a continuació de l'1 al 10. Escriu un 1 a la que trobis més necessària, després un dos, un tres i fins que la 10 sigui la menys necessària.

A	Tenir molts doblers per comprar tot allò que vulguem.
B	Disposar d'una casa per viure.
C	Poder anar al metge quan un està malalt.
D	Què qualsevol persona pugui dir el què pensa sense ser castigada.
E	Tenir llum i aigua suficients i a prop per beure i rentar-se.
F	Que tots els fillets i filletes puguin anar a l'escola.
G	Poder estar més temps amb les persones que t'estimen.
H	Tenir mòbil i ordinador per poder-nos comunicar de manera ràpida i fàcil amb els altres.
I	Tenir una feina per poder alimentar a la família.
J	Tenir cura del medi ambient reduint, reciclant i reutilitzant.

2

IRIT

P2. Creus que al món tothom té allò necessari per viure ?

1. Sí 2. NO

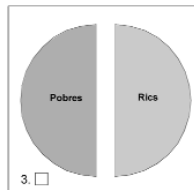
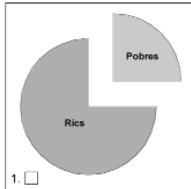
P3. I a Menorca, tothom té el que necessita per viure ?

1. Sí 2. NO

P4. Com creus que vivim a Menorca ?

Molt bé Bé Malament Molt malament

P5. Com creus que es reparteix la gent pobre i la gent rica al món?
Marca només una opció.

3

IRIT

P6. Trobes que els països que ara són rics poden arribar a tornar-se pobres?

1. Sí 2. NO

P7. Creus que els països que ara són pobres poden arribar a tornar-se rics?

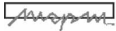
1. Sí 2. NO

P8. Escriu al costat de cada una d'aquestes frases una **R** si el que diu fa que un país s'enriqueixi, una **P** si fa que el país s'empobreixi i una **N** si no fa tornar ric ni pobre.

A	Quan en un país es troba petroli o minerals apreciats i el que guanyen ho inverteixen fent escoles, hospitals, carreteres, millores al camp i fàbriques.
B	Quan allò que produeix un país (cotó, café, plàtans, sucre, xocolata) ho ven als altres països a un preu molt baix.
C	Quan es pateixen sequeres o plagues.
D	Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure.
E	Quan el terreny del país és muntanyós.
F	Quan un país està en guerra i ha de comprar armes per mantenir un exèrcit ben equipat.
G	Quan un país rep persones d'un altre país per treballar i quedar-s'hi a viure.
H	Quan algú de fora s'aprofita dels recursos d'un país (petroli, llenya, minerals).
I	Quan un país té molts coneixements i tecnologia.
J	Quan està preparat per evitar que la gent mori quan hi ha inundacions, terratrèmols o huracans.

MOLTES GRÀCIES!

4

Número d'enquesta:
Codi del centre:
Curs i grup:
Data:

ENQUESTA SOBRE LA PERCEPCIÓ DE LES DESIGUALTATS AL MÓN ENTRE L'ALUMNAT DE 4t I 6è DE PRIMÀRIA I 2n D'ESO DE MENORCA

Què en penses (6è)

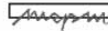
Des del Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, amb el suport del Fons Menorquí de Cooperació, et presentam aquest qüestionari i t'agraïrem que ens contestis les següents preguntes. Volem saber quina és la teva opinió sobre les **desigualtats econòmiques i socials al món**. A més, totes les respostes que ens donis són anònimes i només seran emprades per aquest estudi.

MOLTES GRÀCIES PER LA TEVA COL·LABORACIÓ!

A1. 1. Al-hota 2. Al-lot A2. Edat:

A3. On has nascut?:

1

P1. Totes les coses que hi ha en aquesta llista poden ser importants per viure. Però unes són més necessàries que les altres.

Ordena les frases que hi ha a continuació de l'1 al 10. Escriu un 1 a la que trobis més necessària, després un dos, un tres i fins que la 10 sigui la menys necessària.

A	Tenir molts doblers per comprar tot allò que vulguem.
B	Disposar d'una casa per viure.
C	Poder anar al metge quan un està malalt.
D	Què qualsevol persona pugui dir el què pensa sense ser castigada.
E	Tenir llum i aigua suficients i a prop per beure i rentar-se.
F	Que tots els fillets i filletes puguin anar a l'escola.
G	Poder estar més temps amb les persones que t'estimen.
H	Tenir mòbil i ordinador per poder-nos comunicar de manera ràpida i fàcil amb els altres.
I	Tenir una feina per poder alimentar a la família.
J	Tenir cura del medi ambient reduint, reciclant i reutilitzant.

P2. Creus que al món tothom té allò necessari per viure ?

1. Sí 2. NO

P3. I a Menorca, tothom té el que necessita per viure ?

1. Sí 2. NO

P4. On situaries Menorca en aquesta recta numèrica? Els països en que es viu pitjor es troben en el número 1 i aquells en que es viu millor en el número 10. Encerria el número on creus que pot estar Menorca.

S'hi viu molt malament

S'hi viu molt bé

2

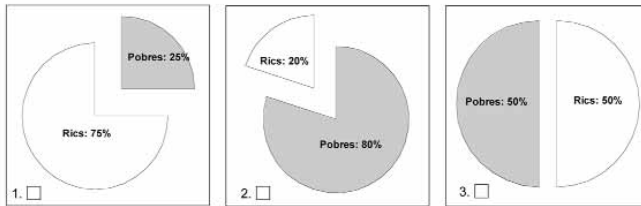

Basque Country

P5. Mirant la recta de la pregunta anterior, on situaries els següents països? Escriu el número que correspongui dins la casella de cada país.

NICARAGUA
ESTATS UNITS
CONGO
ÍNDIA

**P6. Com creus que es reparteix la gent pobre i la gent rica al món?
Marca només una opció.**

P7. Trobes que els països que ara són rics poden arribar a tornar-se pobres?

1. Sí 2. NO

3

Basque Country

P8. Creus que els països que ara són pobres poden arribar a tornar-se rics?

1. Sí 2. NO

P9. Escriu al costat de cada una d'aquestes frases una R si el que diu fa que un país s'enriqueixi, una P si fa que el país s'empobreixi i una N si no fa tornar ric ni pobre.

A	Quan en un país es troba petroli o minerals apreciats i el que guanyen ho gasten fent escoles, hospitals, carreteres, millores al camp i fàbriques.
B	Quan allò que produeix un país (cotó, café, plàtans, sucre, xocolata) ho ven als altres països a un preu molt baix.
C	Quan es pateixen sequeres o plagues.
D	Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure.
E	Quan un país està en guerra i ha de comprar armes per mantenir un exèrcit ben equipat.
F	Quan el territori del país és muntanyós.
G	Quan un país rep persones d'un altre país per treballar i quedar-s'hi a viure.
H	Quan algú de fora s'aprofita dels recursos d'un país (petroli, llenya, minerals).
I	Quan un país té molts coneixements i tecnologia.
J	Quan està preparat per evitar que la gent mori quan hi ha inundacions, terratrèmols o huracans.
K	Quan un país té un clima amb poques hores de Sol.
L	Quan es respecten els drets de les persones (poder dir el que penses, elegir els teus governants, igualtat entre dones i homes).
M	Quan un país desenvolupat ajuda altres països menys desenvolupats.
N	Quan els governants es queden per a ells una part dels doblers del país i no construeixen hospitals, escoles, carreteres.

MOLTES GRÀCIES!

4

Número d'enquesta:
Codi del centre:
Curs i grup:
Data:

ENQUESTA SOBRE LA PERCEPCIÓ DE LES DESIGUALTATS AL MÓN ENTRE L'ALUMNAT DE 4t i 6è DE PRIMÀRIA I 2n D'ESO DE MENORCA

Què en penses? (2n ESO)

Des del Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, amb el suport del Fons Menorquí de Cooperació, et presentam aquest qüestionari i t'agraïrem que ens contestis les següents preguntes. Volem saber quina és la teva opinió sobre les **desigualtats econòmiques i socials al món**. A més, totes les respostes que ens donis són anònimes i només seran emprades per aquest estudi.

MOLTES GRÀCIES PER LA TEVA COL-LABORACIÓ!

A1. 1. Al·lota 2. Al·lot A2. Edat:

A3. On has nascut?:

P1. Totes les coses que hi ha en aquesta llista poden ser importants per viure. Però unes són més necessàries que les altres.

Ordeneu les frases que hi ha a continuació de l'1 al 10. Escriu un 1 a la que trobis més necessària, després un dos, un tres i fins que la 10 sigui la menys necessària.

A	Tenir molts doblers per comprar tot allò que vulguem.
B	Disposar d'una casa per viure.
C	Poder anar al metge quan un està malalt.
D	Què qualsevol persona pugui dir el què pensa sense ser castigada.
E	Tenir llum i aigua suficients i a prop per beure i rentar-se.
F	Que tots els fillets i filletes puguin anar a l'escola.
G	Poder estar més temps amb les persones que t'estimen.
H	Tenir mòbil i ordinador per poder-nos comunicar de manera ràpida i fàcil amb els altres.
I	Tenir una feina per poder alimentar a la família.
J	Tenir cura del medi ambient reduint, reciclant i reutilitzant.

P2. Creus que al món tothom té allò necessari per viure ?

1. Sí 2. NO

P3. I a Menorca, tothom té el que necessita per viure ?

1. Sí 2. NO

P4. On situaries Menorca en aquesta recta numèrica? Els països en els que es viu pitjor es troben en el número 1 i aquells en que es viu millor en el número 10. Encercla el número on creus que pot estar Menorca.

S'hi viu molt malament

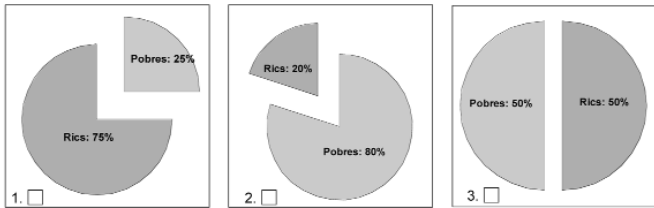
S'hi viu molt bé

P5. Mirant la recta de la pregunta anterior, on situaries els següents països? Escriu el número que correspongui dins la casella de cada país.

NICARAGUA
ESTATS UNITS
CONGO
ÍNDIA

P6. Com creus que es reparteix la gent pobre i la gent rica al món?
Marca només una opció.

P7. Trobes que els països que ara són rics poden arribar a tornar-se pobres?

1. Sí 2. NO

P8. Creus que els països que ara són pobres poden arribar a tornar-se rics?

1. Sí 2. NO

4

P9. Escriu al costat de cada una d'aquestes frases una **R** si el que diu fa que un país s'enriqueixi, una **P** si fa que el país s'empobreixi i una **N** si no fa tornar ric ni pobre.

A	Quan en un país es troba petroli o minerals apreciats i el que guanyen ho inverteixen fent escoles, hospitals, carreteres, millores al camp i fàbriques.
B	Quan allò que produeix un país (cotó, cafè, plàtans, sucre, xocolata) ho ven als altres països a un preu molt baix.
C	Quan es pateixen sequeres o plagues.
D	Quan hi ha molta gent que no sap llegir ni escriure.
E	Quan un país està en guerra i ha de comprar armes per mantenir un exèrcit ben equipat.
F	Quan el terreny del país és muntanyós.
G	Quan un país rep persones d'un altre país per treballar o quedar-s'hi a viure.
H	Quan algú de fora s'aprofita dels recursos d'un país (petroli, llenya, minerals).
I	Quan un país té molts coneixements i tecnologia.
J	Quan un país rep un préstec que ha de tornar amb uns interessos molt elevats.
K	Quan està preparat per evitar que la gent mori quan hi ha inundacions, terratrèmols o huracans.
L	Quan el clima del país té poques hores de Sol.
M	Quan no es respecten els drets de les persones i no hi ha garanties d'un bon funcionament democràtic.
N	Quan els governants es queden per a ells una part dels doblers del país i no construeixen hospitals, escoles, carreteres.
O	Quan l'esperança de vida no supera els 40 anys.
P	Quan un país rep molts turistes que gasten doblers en els hotels, restaurants, excursions i regals.

MOLTES GRÀCIES!

4

Annex 2: Grups de discussió

Benvolguts i benvolgudes,

Des del Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca i del Fons Menorquí de Cooperació ens posam en contacte amb vosaltres en relació al projecte d'investigació sobre la percepció de les desigualtats al món entre l'alumnat de Menorca. Amb la voluntat d'aclarir possibles dubtes, us enviam aquest document pel que fa al desenvolupament de la segona fase: la realització dels grups de discussió.

Què és un grup de discussió?

Un grup de discussió és una tècnica de recollida de dades molt emprada en l'àmbit de la investigació social i que forma part de la perspectiva qualitativa.

En què consisteix?

Es tracta de constituir un grup reduït de persones que s'han de reunir en un lloc aïllat per parlar sobre un o més temes concrets. El grup ha d'estar format per un nombre d'entre cinc i deu persones i ha de disposar d'una sala tancada per dur a terme la discussió. S'ha de poder formar un cercle amb cadires i sense taules.

Per què un grup reduït de persones?

L'objectiu és que els convocats participin activament en la conversa. Si el nombre és molt reduït, la discussió es veu limitada pel que fa a punts de vista. I si és elevat és fàcil que es creïn subgrups. Es cerca una certa heterogeneïtat, però que permeti el fàcil intercanvi d'opinions. Per aquets motiu, des del MRPM i el FMC hem establert que el nombre ideal de persones és entre 6 i 7, depenent del nombre d'alumnes de cada classe.

Pels motius plantejats, és impossible que un grup de discussió es desenvolupi a l'aula habitual amb la presència de la resta d'alumnes. Així, agraïrem disposar d'un espai aïllat per poder desenvolupar els grups sense interrupcions i de forma còmoda per enregistrar les converses.

Per a qualsevol dubte o aclariment no dubteu a posar-vos en contacte amb nosaltres.

Moltes gràcies d'antuvi,

Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca
Fons Menorquí de Cooperació

Guió per als grups de discussió

El guió per als grups de discussió ha de tenir els mateixos objectius per a cada curs, tot adaptant-lo a les seves necessitats conceptuals i de complexitat.

El més recomanable és triar tres o quatre aspectes per tractar, suposant que la conversa anirà canviant i poden sortir-ne d'altres.

1. Abans de començar hem d'organitzar la sala: una sala tranquil·la i aïllada on poder estar còmodes i seure en cercle.

Ens interessa que l'ambient sigui distès i de tranquil·litat. Hem d'evitar assumir un rol de mestre. Hem de fer el paper de dinamitzador i convidar-los a participar en la conversa.

2. S'ha de començar amb una presentació molt senzilla : salutació, explicar què anam a fer, dir que la conversa es gravarà... per ser el més neutral possible.

No es tracta de llegir textualment els apartats del guió ni seguir un ordre prefixat sinó d'aconseguir que apareguin d'una manera o altra segons la situació de comunicació que es doni a cada grup.

3. La proposta de temes de discussió que han de servir per completar les dades obtingudes mitjançant els qüestionaris seran els següents:

PER ALS DE 4t

Repartiment de recursos

Quines coses necessitam nosaltres aquí per viure?

Hi ha gent que no té aquestes coses? Per què?

Com podríem fer que tothom tingués allò que necessita?

Coneixeu algú a qui li faltin aquestes coses per viure?

Quines coses ens falten a nosaltres? Què més voldríeu tenir? Per què?

Ajuda als països amb menys recursos

Trobau que els menorquins ajudam els països més pobres?

Com els ajudam?

Per què pensau que sí?

Per què pensau que no?

Visió del desenvolupament: concepte només econòmic?

Què ha de tenir una persona per ser rica?

Qui no tengui tot açò, és llavors pobra?

Pobresa i riquesa: són irreversibles?

Una persona pobra, podria arribar a ser rica? Què hauria de fer?

I si és rica, podria arribar a ser pobra? Què hauria de passar?

PER ALS DE 6è I 2n D'ESO

Repartiment de recursos

Quines coses necessitam nosaltres aquí per viure?

Hi ha gent que no té aquestes coses? Per què?

Què podríem fer perquè tothom tingués allò que necessita?

Coneixeu algú a qui li falten aquestes coses per viure?

Quines coses ens falten a nosaltres? Què més voldríeu tenir? Per què?

Ajuda als països amb menys recursos

Trobau que els menorquins (països desenvolupats) ajudam els països més pobres (amb menys recursos) a millorar la seva situació?

Si ho feim, com els ajudam? Per què així?

Si és que no, per què? Ho hauríem de fer?

Com podem ajudar nosaltres els països menys desenvolupats? Què hem de fer?

Visió del desenvolupament: concepte només econòmic?

Què ha de tenir una persona per considerar-la rica?

Ser ric, implica només tenir recursos econòmics? O hem de tenir en compte altres qüestions?

Qui no tengui tot açò, es pot considerar llavors pobre ?

Pobresa i riquesa: són irreversibles?

Una persona pobra, podria arribar a ser rica? Què hauria de fer?

I si és rica, podria arribar a ser pobra? Què hauria de passar?

Pel que fa als països: un de ric, pot tornar pobre? I al revés?

Quines coses provoquen cada procés?

Què es necessitaria per fer que un país com Kenya canviàs?

I si és el cas dels EUA, què faria canviar la seva situació cap a pitjor?

Conclusió

Si fóssiu presidents d'un estat ric i poderós, què faríeu per millorar la situació dels països més pobres?

Faríeu el mateix si fóssiu presidents d'Espanya?

I des de Menorca, què podem fer?

Hem de recordar que un guió de grup de discussió no ha de servir per fer una entrevista. Les preguntes que figuren al llistat són orientatives i la seva formulació depèn del desenvolupament de la xerrada. En definitiva, serveixen per reactivar la discussió i/o per introduir temes nous. Si sorgeixen qüestions interessants durant la conversa que no apareixen al guió, s'ha de seguir estirant el fil: improvisació i adaptació al discurs dels participants.

Annex 3: Sol·licitud de col·laboració als centres i a les famílies

Benvolgut/da director/a,

El Moviment de Renovació Pedagògica participa amb el Fons Menorquí de Cooperació des dels inicis d'aquesta entitat i hi ha col·laborat en diferents projectes de sensibilització . Sempre hem defensat la formació dels fillets i filletes com a futurs ciutadans i ciutadanes crítics i solidaris. És per açò que hem considerat interessant copsar el grau de sensibilització sobre les desigualtats que té la població escolar de Menorca a través d'un treball de recerca.

Es tractaria de recollir la informació necessària sobre les percepcions de desigualtats mundials de l'alumnat de segon i tercer cicle de primària i primer cicle de secundària, concretament de l'alumnat de 4t, 6è i 2n d' ESO per posteriorment extreure les conclusions que ens permetin fer un diagnòstic del grau de sensibilitat i coneixements de l'alumnat i poder d'aquesta manera incidir-hi d'una manera més eficaç.

Ens agradaria passar per l'escola i poder explicar-vos personalment quines activitats concretes s'haurien de realitzar tot demanant la vostra col·laboració. Properament us telefonarem per concretar el dia i l'hora.

Agraïm la vostra atenció. Rebeu una salutació cordial.

Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca

Benvolgudes famílies,

El Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca, conjuntament amb el Fons Menorquí de Cooperació, properament realitzarà al vostre centre dues activitats en relació a una investigació sobre el grau de sensibilització de l'alumnat de Menorca vers les desigualtats.

Us informam que la feina consisteix a respondre un qüestionari anònim i realitzar un grup de discussió.

Amb la informació i dades recollides es realitzarà l'estudi, en el qual hi participen la majoria de centres escolars de l'illa. La intenció és contribuir a millorar l'educació per al desenvolupament dels nostres infants i joves i formar futurs ciutadans i ciutadanes crítics i solidaris.

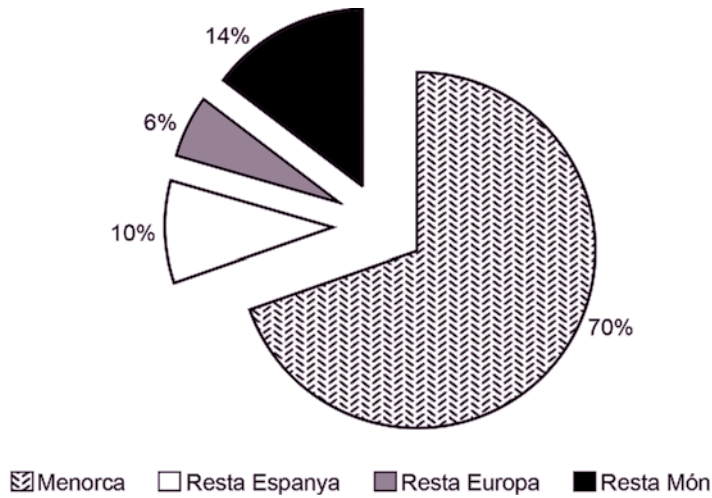
Gràcies per la vostra col·laboració.

Cordialment,

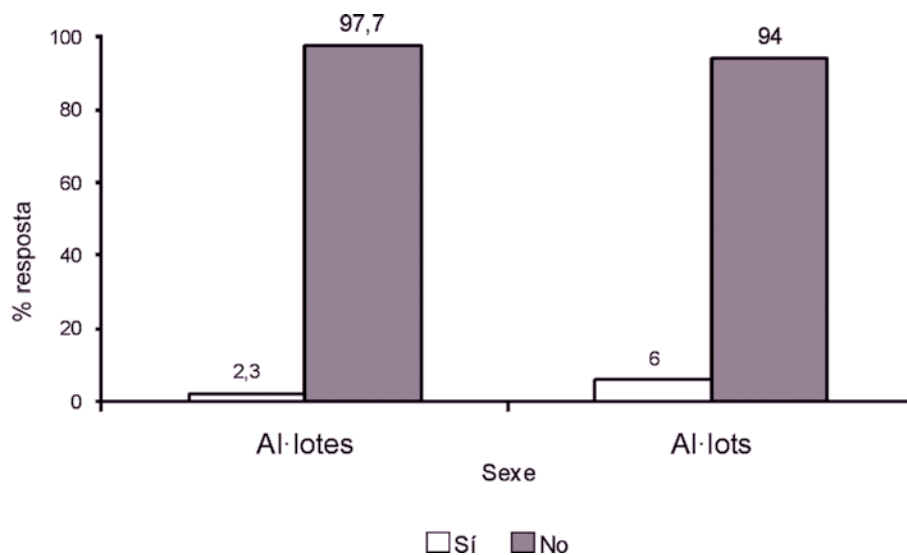
Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca
Fons Menorquí de Cooperació

Annex 4: Gràfics complementaris

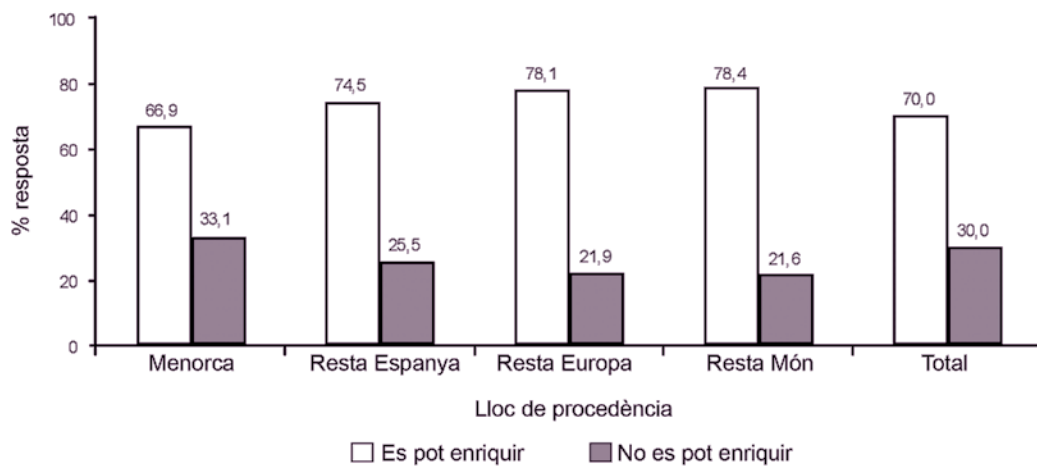
Lloc de procedència de l'Alumnat

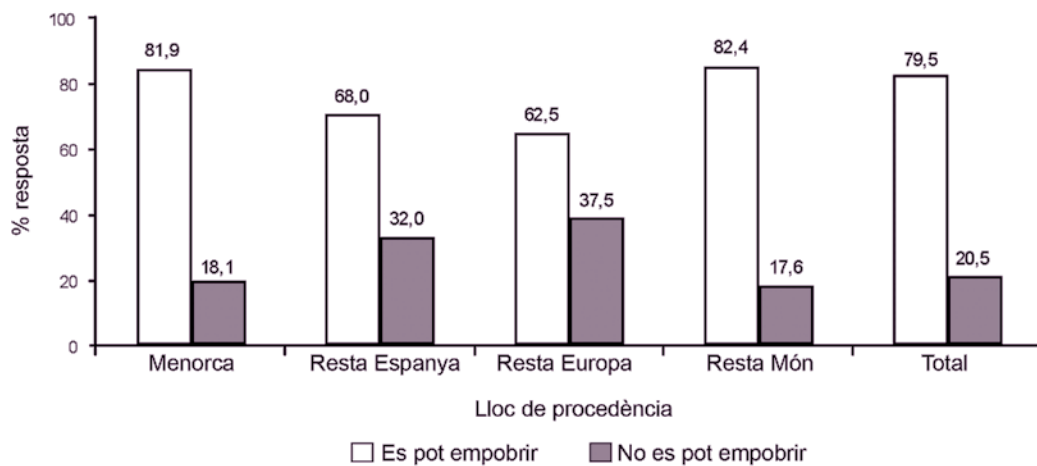
Pregunta 2: Creus que al món tothom té allò necessari per viure? (per sexe)

Un país pobre, es pot enriquir? (per lloc de procedència)

Un país ric es pot empobrir? (per lloc de procedència)

Annex 5: Glossari

Capacitats:

“Opcions que té una persona per realitzar accions o assolir estats d’existència amb els que aconseguir el benestar o afrontar un desastre” (Diccionari d’Acció Humanitària i Cooperació al Desenvolupament)

Desenvolupament:

Des de finals de la II Guerra Mundial el desenvolupament ha estat un tema de debat constant, sempre influenciat pel moment històric, polític i econòmic del moment. Per tant, cada societat i cada època té la seva pròpia idea de desenvolupament creada en funció de les seves conviccions, expectatives i possibilitats. Així i tot, les diferents concepcions de desenvolupament tenen un tret en comú: estan relacionades amb la idea de futur, de fita a assolir pel col·lectiu humà.

Desenvolupament econòmic:

Durant els anys 50 es defensava una visió de desenvolupament marcada per la idea de modernitat. D’alguna manera el que es pretenia era que els països més pobres s’acabessin apropant a les pautes de creixement dels països rics. Aquest fet va facilitar la identificació de desenvolupament amb creixement econòmic, donant per suposat que, aquest produiria de manera automàtica beneficis per als sectors més pobres.

Així, des dels seus inicis, l’economia del desenvolupament ha tingut com a principal objectiu el d’augmentar el volum de béns i serveis produïts. Des d’aquesta perspectiva, es presuposa que aquest és el desenvolupament desitjat i que tots els països hi podran accedir. El desenvolupament s’entén com un procés lineal en què alguns països havien començat abans i uns altres més tard.

Desenvolupament humà:

El concepte de desenvolupament humà, inspirat en les aportacions teòriques del Nobel d’Economia de 1998, Amartya Sen, va sorgir a finals dels 80 en el marc del Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament.

Aquest nou enfocament suposa un canvi radical envers els plantejaments anteriors perquè qüestiona la visió del desenvolupament centrat en la producció de bens i aposta per augmentar les capacitats de les persones.

“Un desenvolupament que no genera únicament creixement econòmic, sinó que distribueix els seus beneficis equitativament; que regenera l’ambient en lloc de destruir-lo; que potencia les persones en lloc de marginar-les. El Desenvolupament Humà atorga prioritat als pobres, ampliant les seves opcions i oportunitats i crea condicions per a la seva participació en les decisions que els afecten. És un desenvolupament en pro del pobre, en pro de la natura, en pro del treball, de les dones i dels nens” (PNUD, 1997).

- Una vida llarga i saludable (accés a la salut i esperança de vida)
- Adquirir coneixements (accés a l'educació)
- Disposar d'ingressos suficients per accedir als recursos necessaris (PIB)

Desenvolupament sostenible:

El desenvolupament sostenible s'entén com aquell que permet la satisfacció de les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per a satisfer les seves pròpies necessitats (Comissió Mundial del Medi Ambient i del Desenvolupament, 1998). Aquest terme sorgeix com a conseqüència de la preocupació per l'excessiva explotació dels recursos del planeta.

Necessitats bàsiques:

Es divideixen en quatre grups:

- a- Els mínims necessaris per al consum familiar i personal: alimentació, habitatge...
- b- L'accés a serveis essencials: salut, transport, educació, aigua potable...
- c- Un lloc de treball degudament remunerat.
- d- Necessitats qualitatives referides a un entorn saludable i humà, participació en la presa de decisions, llibertats individuals, etc. (Hunt, 1989: 256-6).

Pobresa humana:

"La pobresa humana és la denegació d'oportunitats i opcions bàsiques per al desenvolupament humà. És a dir, la impossibilitat de viure una vida llarga, sana i creativa i disfrutar d'un nivell decent de vida, llibertat, dignitat, respecte a si mateix i als altres" (IDH, 1997: p.5).

"La privació de capacitats bàsiques abasta la privació en anys de vida, salut, habitatge, coneixements, participació, seguretat personal i medi ambient. Quan es combinen aquests diferents tipus de privació es limiten greument les opcions humanes" (IDH, 1997: p.32).

La pobresa és multidimensional i no es pot reduir a la manca d'ingressos. Per poder fer una aproximació a la seva complexitat s'han de tenir en compte quatre dimensions:

- La vida breu. Fa referència a la incapacitat per poder tenir una vida llarga i saludable. És a dir, quan l'esperança de vida es troba per sota dels quaranta anys.
- Analfabetisme. Es tracta de la impossibilitat d'adquirir els coneixements necessaris per sobreviure i inserir-se a la vida productiva (privació del coneixement, les comunicacions i l'accés a la tecnologia).
- La manca de recursos materials. Fa referència a la manca d'ingressos per poder alimentar-se, accedir a aigua potable i als serveis de salut.
- L'exclusió social. Aquest concepte es refereix a l'exclusió de la interacció social o de la vida de la comunitat i dels processos de presa de decisions.

Recursos mundials:

En el camp de l'economia es consideren recursos tots aquells mitjans que contribueixen a la producció i distribució de béns i serveis que utilitzen els éssers humans. Sota aquesta perspectiva podríem entendre que els recursos mundials són tots aquells béns materials i serveis valuosos per a les societats humanes per la contribució al seu benestar i desenvolupament de manera directa (matèries primeres, minerals...) o indirecta (serveis ecològics indispensables per a la continuïtat de la vida al planeta).

Quatre pinzellades sobre les desigualtats mundials

Un món mal repartit:

- El 45% de la població mundial viu amb menys de 2€ al dia.
- El patrimoni de les 3 majors fortunes del món equival a la renda dels 48 estats més pobres del planeta.
- El 77% de la població mundial viu a països del Sud i consumeix el 16% dels recursos.
- El 23% de la població mundial viu als països del Nord i consumeix el 84% dels recursos.

La responsabilitat del Nord:

- Les regles del comerç internacional juguen a favor de les grans empreses i dels bancs internacionals i resulten totalment injustes per als països del Sud.
- Les empreses i les transnacionals dels països del Nord exploten els recursos naturals i humans dels pobles del Sud.
- Per mor d'aquesta explotació del Nord, els països del Sud no tenen la capacitat d'estalvi intern, la qual cosa els obliga a anar als mercats internacionals a demanar crèdits: INCREMENT DEL DEUTE EXTERN.

La responsabilitat del Sud:

- La ineficàcia o la corrupció dels governants del Sud fa que, sovint, amb els doblers del deute s'evadeixin capitals i es malgastin els diners en importacions de béns de luxe i armament que s'empren per mantenir-se en el poder.
- Com més dificultats polítiques, econòmiques i socials existeixen, més probabilitats hi ha de convertir-se en un regió de conflicte.

Conseqüències:

- Cada dia més de 50.000 persones moren de fam.
- Cada segon un infant mor de fam.
- 2.000 milions de persones no tenen accés als medicaments essencials.
- 246 milions d'infants són víctimes del treball infantil.
- 975 milions de persones són analfabetes.
- La migració d'aquelles persones més preparades que, sense opció al seu país, s'aventuren a provar sort en els països del Nord.

Objectius del Mil·lenni (2000-2015)

Els Objectius del Mil·lenni són les fites que el 2000 es van comprometre assolir els 189 països de l'ONU per eradicar la pobresa extrema i millorar les condicions de vida de milions de persones que no disposen d'allò més imprescindible per viure dignament.

- 1- Eradicar la pobresa extrema i la fam
- 2- Ensenyament primari universal
- 3- Promoure la igualtat de gènere i l'autonomia de la dona
- 4- Reduir la mortalitat infantil
- 5- Millorar la salut materna
- 6- Combatre el VIH, el paludisme i altres malalties
- 7- Garantir la sostenibilitat del medi ambient
- 8- Fomentar una aliança mundial per al desenvolupament

The background of the page is an abstract watercolor wash in various shades of purple, from light lavender to deep, dark violet. The colors are layered and blended, creating a soft, textured effect. The text is centered in the lower half of the page.

VI Bibliografia

Bibliografia

- CONFEDERACIÓ DE FONDS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT (2001): "*Municipalisme i solidaritat. Guia sobre la cooperació descentralitzada*", Barcelona.
- KERBO, H. R. (1999): *Estratificación social y desigualdad. El conflicto de clases en perspectiva histórica y comparada*, McGraw-Hill, Madrid.
- CEPAL, ONU (2007): *Education et a Glance 2007*.
- DUBOIS, A. (2001): "La tensión entre medición y definición en el concepto alternativo de pobreza y bienestar del desarrollo humano" a *Ensayos sobre el Desarrollo Humano*, Editorial Icària, Barcelona.
- CEPAL, ONU (2006): *Desigualdades sociales y derechos humanos. Hacia un pacto de protección social*, Divisió de Població de la CEPAL, Naciones Unidas, Oficina Regional per Amèrica Llatina i el Carib de l'Alt Comissionat de l'ONU pels Drets Humans. Fons de Població de les Naciones Unidas.
- GARRETON, M. A.: *Las percepciones de la desigualdad en Chile*, Universitat de Xile, Departament de Sociologia.
- IBÁÑEZ, JESÚS (1986): *Más allá de la sociología. El grupo de discusión: técnica y crítica*, Siglo XXI de España Editores, Madrid.
- OIKOS (Acció Ciutadana per la Pau i la Equitat) (2003): "Una altra globalització es possible". Edita: Direcció General de Cooperació.
- PNUD (1991) *Importancia del desarrollo humano: una base conceptual*
[http://www.undp.org.pa/_pnud/Documents/doc01-web.pdf]
- PNUD (1991) Informe sobre el Desarrollo Humano 1990. Definición y medición del desarrollo humano.
[<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990/chapters/spanish/>]
- PNUD (1993) Informe sobre el Desarrollo Humano 1992. Una nueva visión sobre el desarrollo humano internacional.
[<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1992/chapters/spanish/>]

PNUD (1998) Informe sobre el Desarrollo Humano 1997. El desarrollo humano para erradicar de la pobreza.

[<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1997/chapters/spanish/>]

ONU (2000) Resolució de la Cimera del Mil·lenni

[<http://www.un.org/spanish/milenio/index.html>]

HEGOA (2005) *Desarrollo*

[<http://dicc.hegoa.efaber.net/listar/mostrar/67>]

HEGOA (2005) *Desarrollo Humano*

[<http://dicc.hegoa.efaber.net/listar/mostrar/68>]

HEGOA (2005) *Desarrollo sostenible*

[<http://dicc.hegoa.efaber.net/listar/mostrar/69>]

HEGOA (2005) *Necesidades básicas*

[<http://dicc.hegoa.efaber.net/listar/mostrar/154>]

LINCOTECA

<http://www.odg.cat>

<http://www.ine.es>

<http://www.fonsmenorqui.menorca.es>

<http://www.intermonoxfam.org>

Aquest estudi *Educar per a la Igualtat*
s'ha acabat d'imprimir
el vint-i-cinc de novembre de 2009,
a la impremta Eliteprint SL
de Ciutadella de Menorca.

